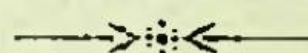
Biblioteca istorică-poporală română.

TUNSUL

HAÏDUCUL.

NUVELĂ ORIGINALA

DE

N. D. POPESCU.

ILUSTRATA CU 4 GRAVURÎ.

EDITURA

Librăriei CIURCU Brașov.

I.

Paraclisierul de la Sf. Gheorghe.

Într'o nópte întunecósă și ploiósă din tómna anuluĭ 1820, pe când stradele și casele capitaleĭ să aflaŭ adâncite într'un becesnic întunerec, printre prăfuitele giamurĭ ale chilieĭ paraclisieruluĭ de la biserica Sf. Gheorghe-Vechiŭ să zărea încă licărind o slabă lumină fâlfâitóre, care aci să închidea de tot și aci rĕspândea o lumină vie întocmaĭ ca o candelă aprópe de stins.

Acea chilie să afla situată în curtea bisericeĭ în partea unde să vindea până maĭ deună-zĭ crucĭ și monumente de morminte. Ea să învecina de o parte cu strada în care rĕspundea o ferestrue strîmtă și zăbrelită și în alta cu chilia defteriuluĭ, nu departe de locuințele celor-alțĭ servitorĭ aĭ sfântuluĭ locașiŭ. Pe din afară părea a fi curățică, căcĭ dascălița și defterórca eraŭ femeĭ harnice, care când spoiaŭ pentru ele daŭ cu bidinéua și pe pereții vecinuluĭ ca să nu facă murdăria acesteĭ chiliĭ o pată la extremitatea plăcutuluĭ exterior al locuințelor lor; pe din întru însă era un monument de necurățenie.

Închipuiți-vĕ niște pereți înegrițĭ de fum și praf, pătațĭ de unt-de-lemn, brăsdațĭ cu dungĭ de mucurĭ de lumînare stinse pe zid; un tavan plin de case de paiangen prăfuite și de depozite negre gălbiniciόse de fum, o pardosélă care nu să maĭ cunoștea dacă a fost de cărămidĭ saŭ pămênt, semănată cu gropĭ și movilițe tot maĭ bune d'a scrinti piciórele îndrăznețuluĭ, care ar fi intrat înăuntru fără băgare de sémă, și niște giamurĭ care n'aŭ fost spălate de cine știe câte decimĭ de anĭ, din care cauză îșĭ perduse chiar transparența.

Mobilierul era cu totul în acord cu starea interiorului; în partea despre feréstră sĕ afla un pat de scândurĭ fără de păreţĭ pe care era aşternută o velinţă vĕrgată, veche, ruptă şi murdară. În colţul patuluĭ despre feréstră era aruncată cam într'o dóră o perină de pae îmbrăcată cu o materie, care altă dată trebuia sĕ fi fost albă, dar care de usare şi nespălare îşĭ schimbase faţa într'o culóre galbenă-vênĕtă-negriciósă. — La cel-lalt colţ sĕ afla o lădiţă verde cu florĭ vechĭ şi odorogită şi în partea despre părete o perină lungă de pae îmbrăcată cu o materie de lână vĕrgată.

Lângă pat, în dreptul ferestreĭ, sĕ afla o masă albă de lemn în treĭ picióre, pe care sĕ afla o ólă mare plină cu drojdiĭ de unt-de-lemn, un sfeşnic de pămênt în care ardea o văpăiţă de cârpă unsă cu unt-de-lemn, o păreche de călimărĭ de lemn negru, o sticluţă de chinovar roşiŭ şi vre-o treĭ cărţĭ de psaltichie; lângă masă spre uşe un scaun de lemn fără de pereţĭ, pe care sta un lighian de pămênt, sub el o ólă cu apă şi în colţul celuĭ-lalt perete pe un alt scaun un mangal de pămênt, d'asupra căruia câţĭ-va tăciunĭ aprinşĭ rĕspândeaŭ în casă în loc de căldură un nor gros de acid carbonic şi un miros nesuferit şi ucigător.

Mijlocul aceste casе era ocupat de maĭ multe óle şi clondire şi un maldăr mare de mucurĭ de lumînărĭ, lângă care sta pe un scăunel un personagiŭ, care strecura printr'o cârpă unt-de-lemn, turnându-l dintr'o ólă într'alta şi apoĭ în clondire.

Acest personagiŭ era chiar stăpânul aceleĭ somptuóse locuinţe, adecă chiar Ioniţă Tunsul, paraclisierul dela Sf. Gheorghe Vechiŭ; el pe atuncĭ era în vêrsta aceia în care omul părăsesce cu totul aerul copilăresc, spre a lua o înfăţişare curat bărbătéscă, adecă călcase peste al doŭă-ḑecĭ şi patrulea an.

Fisionomia sa nu era nicĭ urîtă, nicĭ frumósă, dar avea o înfăţişare, care te înfiora când o vedeaĭ pentru prima

óră, maĭ cu seamă ochiĭ. Iată portretul sěŭ: Un cap mare puţin cam lătăreţ la creştet, un pěr negru, des ca peria, aspru şi tuns soldăţesce, nisce ochĭ care deşi micĭ, dar sub fruntea luĭ cea lată şi sub sprâncenele sale dese şi bine arcuite păreaŭ a fi fórte marĭ şi pătrundětorĭ, maĭ cu seamă când iĭ rotea în cap şi-ĭ arunca repede într'o parte. Un nas cam lat şi ridicat niţel în sus, nisce buze lăticele umbrite de nisce mustăţĭ negre şi dese, o barbă mică şi stufósă, un gât gros ca de taur, nisce spete late şi bine legate, un pept falnic, un mijloc potrivit, o statură de mijloc şi o înfăţişare impunětóre; iată întregimea portretuluĭ eroluĭ nostru pe care preoţiĭ, şi după eĭ tótă lumea, îl numia Ioniţă Tunsu, din causă că în loc d'a purta pěrul, ca toţĭ camaradiĭ sěĭ lung şi pletos pe spate, îl purta cum spuseserăm maĭ sus tuns până la piele.

La îmbrăcăminte însă sě asemăna întocmaĭ cu camaradiĭ sěĭ din acea epocă, adecă în cap purta un cauc de lână verde soios şi terfelit, pe corp un anteriŭ de dumicaton albastru věrgat cu galběn, lung până la genunche, rupt, murdar şi jerpelit, la mijloc era încins cu un brîŭ de pambriŭ împestriţat cu fel de fel de florĭ şi colorĭ, şi în picióre purta o pereche de imineĭ scâlciaţĭ ca vaĭ de lume.

După ce sfêrşi cu strecuratul unt-de-lemnuluĭ sě puse a numěra lumînările şi a-le drămui cu ochiĭ şi mâna şi după aceia sě sculà în sus cu un aer plin de nemulţămire şi începù să murmure cu něcas:

— De giaba tótă strădania mea! din nimic tot nimic ese; cu mucurĭ de lumînărĭ furate din biserică şi cu unt-de-lemn scurs de prin candele nu sě pricopsesce un om ca mine. Aicĭ, nu e maĭ mult de şase oca de lumînărĭ şi treĭ oca de unt-de-lemn; ce să prind pe ele? dece rubiele şi lumea tótă. Treĭ-decĭ şi cincĭ de leĭ în treĭ sěptěmânĭ! sărăcie curată. Şi pentru atâta mană mare ce maĭ de minciunĭ spuse popilor şi epitropilor! Ba că un liliac vrênd să mănânce prescură a rěsturnat un clondir de unt-

de-lemn, ba că un bolovan de pămênt căḑut din cuibul rêndunicir dela ferêstra altaruluĭ a spart altul, ba că o lumînare aruncată din nebăgare de samă a ars tóte mucurile din iconostas şi altele şi altele, care a cam început să nu maĭ aibă creḑĕmênt. Nu e de tine paraclisieria Ioniţă dragă; ea nu aduce ghelirurĭ multe, şi ţie-ţĭ trebue banĭ mulţĭ; bălaia o să înţarce pe curênd, căcĭ minciunile tale nu maĭ aŭ trecere şi Stăncuţiĭ tale îĭ trebue cam multe de iarnă. De! ce să fac eŭ acum cu ăştĭ treĭ-ḑecĭ şi cincĭ de leĭ? Ce să-ĭ cumpĕr maĭ întêiŭ? grodinaplu şi belicósa sunt scumpe foc de nu te poţĭ lipi de ele, aţica şi micatonul nu sunt de ea, căcĭ nu voiŭ odată cu capul să sĕ pórte drăguţa mea ca mahalagióĭcele; cată să-ĭ iaŭ o rochie de citarie, o caţaveică de cutnie şi un fes de Smirna.

„Pentru astea tóte îmĭ trebue 200 leĭ bătuţĭ pe muche şi lumînările şi unt-de-lemnul îmĭ aduc numaĭ treĭ-ḑecĭ şi cincĭ! ce e de făcut? Cum dracu să încherbăresc suma ce nu sĕ ajunge? Simbria mĭ-o luaĭ pe o jumĕtate de an înainte la Sf. Ilie, când îĭ făcuĭ salba de mahmudele; să maĭ daŭ puĭ de giol pe la Maica Domnuluĭ cum făcuĭ când îĭ luaĭ cerceĭ de mărgean şi paftalele cu mărgăritare nu maĭ e pomană, căcĭ ghiulul de diamant ce-l şterseĭ ca să înţolesc pe Stăncuţa mea, îmĭ luă din mână cheile bisericeĭ. Ce să fac? Cum s'o scoţ la cale nu mĕ tae de loc capul. Maĭ sunt la icónă alte scule şi maĭ şi ca ghiulul furat; aş prinde pe ele parale bunicele, dar cum să puĭ mână pe procleta de cheie? În deşert îmĭ bat capul că nimic nu-mĭ dă prin gând ca să es la sfârşit bun. Trebue să maĭ am puţină răbdare şi apoĭ vĕḑênd şi făcênd.

— După ce termină acest lung şi instructiv monolog, paraclisierul nostru, în care practicarea celor sfinte sădise atâta respect de ele, scóse din ladă o boccea mare de pânză cadrilată şi după ce o aşternù jos, puse într'însa mucurile de lumînărĭ, apoĭ o legă bine, sĕ duse la ferêstră, deschise gratiile ca o uşcióră, căcĭ eraŭ puse pe ţîţînĭ ce

sĕ încuiaŭ pe dinăuntru, deschise și giamurile, apoĭ luà tolba cu lumînărĭ în spinare și cele treĭ clondire în brațe, sĕ sui în pat și după ce sĕ strecurà pe ferĕstră, sari în stradă drept în fața porțiĭ hanuluĭ luĭ Popazu, și tăe într'o fugă drumul de-a curmeḑișul. Deși pe atuncĭ nu era nicĭ lămpĭ, nicĭ gardiștĭ de nópte și nicĭ măcar vestitul cine e acolo, amicul negustorilor de teapa luĭ, totușĭ sĕ lipi bine de zidul hanuluĭ, merse în fugă pe sub strașina luĭ cea largă și nu sĕ opri până ce nu sĕ vĕḑù în fața uneĭ prăvăliόre îngropată pe jumĕtate în pământ; ajungênd acolo sĕ apropie de oblónele prăvălieĭ, bătù de treĭ orĭ în giamurĭ și apoĭ stătù în loc nemișcat. După puține momente de tăcere sĕ auḑi eșind dinăuntru o voce răgușită de om somnuros care strigà:

— Cine e acolo?

— Eŭ, chir Alexe, rĕspunse paraclisierul, eŭ Ioniță Tunsul.

— A! tu escĭ? ce vrĕĭ?

— Ce fel ce vreaŭ? aĭ uitat vorba nóstră de cu ḑiŭa?

— Că bine ḑicĭ! dar de ce viĭ frățióre așa de târḑiŭ?

— Ce să-ĭ facĭ? acum am scăpat.

— E încaĭ ceva de povara ta?

— Da, bunicică.

— Să nu mĕ facĭ, nenișorule, să-mĭ stric somnul pentru lucru de nimic.

— Fi pe pace.

Ușa prăvălióreĭ sĕ deschise după o așteptare de câteva minute și peste un cuart de oră Tunsu sĕ întórse spre casă cu tolba și clondirele góle și în mână cu câteva rubiele.

— Acum să îngrijim de sumulița cea maĭ grósă, strigà Ioniță sărind în cămara sa și închiḑênd giamurile și gratiile de fer. Mĭ-a trăsnit prin cap o născocire îndrăsnéță; ce-o eși să iasă; fuga la taica duhovnicul.

Pronunţând aceste cuvinte, deschise binişor uşa chiliei sale, eşi afară în curtea bisericei şi sĕ îndreptà în vêrful degetelor piciórelor spre casa luĭ taica Duhovnicul.

II.
Sacrilegiul.

Ajungênd în dreptul uşiĭ pridvoruluĭ caseĭ preotuluĭ, scóse din adêncul buzunar al antiriuluĭ sĕŭ un cârlig de fer subţirel şi îl vîrî în brósca, uşiĭ care era încuiată; după două învêrtiturĭ făcute cu multă îndemânare, zăvorul bróscei sĕ trase fără de sgomot, uşa sĕ deschise binişor şi într'o clipă Tunsu fù în pridvor. De acolo merse înainte şi dete iar d'o uşe încuiată, păşi fără să facă sgomot pe scândurile tindeĭ, sĕ apropie de uşa camereĭ unde dormia preotul şi care sĕ întêmplase a fi deschisă, şi aruncându-şĭ ochiĭ înăuntru rĕmase în loc cuprins de grózà, căcĭ zări în mijlocul întunereculuĭ doŭĕ luminĭ ca doŭĕ stele depărtate îndreptându-sĕ ţîntă spre el. Astă vedenie îĭ înfurnică tot corpul de grózà şi p'aci fù s'o tuléscă înapoĭ; dar după puţină gândire prinse niţel curagiŭ, sĕ uità spre acele stele maĭ cu atenţiune şi în fine ḑări în obscuritate négra siluetă a uneĭ pisicĭ, care sĕ deşteptase din culcuşul sĕŭ speriósă de vederea unuĭ om strein ce băjbănea prin întunerec.

După ce-ĭ veni inima la loc, sĕ apropià de cuiul de sub icóne, de care atârnase după vecernie cheile bisericeĭ, trase cu urechia ca să sĕ încredinţeze dacă preotul dórme saŭ e deştept, şi auḑindu-l că sforăe, făcù din instinct doŭĕ-treĭ crucĭ şi apoĭ puse mâna pe cheie, o luà din locul eĭ, eşi binişor în tindă, încuià cu cârligul uşa la loc, încuià şi p'aceia a pridvoruluĭ şi trăgênd după sine uşcióra grădiniţeĭ de dinaintea caseĭ, dete fuga spre biserică şi o descuià pe dată.

Aţĭ intrat, iubiţĭ lectorĭ, vre-odată nóptea şi fără lumină într'o biserică mare? Nimic maĭ imposant şi maĭ în-

fiorător ca aspectul ce vi-sĕ desfăşóră înaintea ochilor la lumina licărindă a candeleĭ ce arde vecĭnic înaintea icóneĭ Maiciĭ Domnuluĭ. Acele bolţĭ înalte şi maĭ profunde, imense ca şi infinitul, aceĭ pereţĭ sombri prin colorit, pe care întunerecul îĭ face şi maĭ sombri, care vi-sĕ par a fi un imens câmp de luptă pentru feluritele umbre proiectate de capriţiósa fâlfăială a candeleĭ, acele ferestre strîmte şi lungăreţe, prin care sĕ strecóră când rĕsbesce câte o dungă din argintia lumină a luneĭ, atâtea şi atâtea fantasme alburiĭ ce par rătăcinde în acel dedal de obscuritate; în fine acele icóne şi şfeşnice, care sĕ măresc peste mĕsură şi sĕ transformă în atâtea vedeniĭ cu forme înspăimêntătóre; tóte acestea adunate la un loc, şi înfăşurate şi mărite prin adênca obscuritate, te face fără de voie să te înfiorĭ şi să te transporţĭ într'o lume de năluciri. Pardoséla de piatră are un rĕsunet sinistru, ca cum atmosfera ar fi plină de miĭ de ecourĭ, şi rĕcéla de piatră, care în timpul nopţiĭ e îndoit maĭ pĕtrundĕtóre, te face să credĭ că te scoborĭ într'un mormênt. Pe timpul ploios crivĕţul ţipă cobitor învêrtindu-sĕ prin cupola catecumenuluĭ şi pe timp senin liliecii ce intră prin câte un giam spart produc pe sus un sgomot sinistru care te face să te înfiorezĭ. În acéstă imensă maiestate fiinţa omuluĭ sĕ reduce la propria sa micime, şi orĭ-cât de egoist ar fi muritorul, recunósce cât de măreţ e vecĭnicul infinit.

Pe când filosoful, omul cu concepţiunĭ înalte este muncit de asemenea gândirĭ măreţe, omul cu imaginaţiunea strîmtă este cuprins de spaimă şi fără să vrea, îşĭ plécă fruntea înaintea maiestăţiĭ locaşuluĭ divin. Asemenea sentimente cuprinse şi pe Tunsu când trecù dincolo de uşa ce deschisese, şi sĕ vĕdù în faţa aceluĭ sombru şi impusant tabloŭ! De când sĕ pomenise el pe lume, din mica sa copilărie crescuse pe piatra bisericeĭ şi nu scia ce este frica; basmele cu strigoiĭ şi pricoliciĭ la el nu aveaŭ trecere; în biserică întrase pe întunerec de nenumĕrate orĭ fără pic de lumină, şi cu tóte acestea într'aceia nópte

tresări în fața acestuĭ spectacol și fù cât p'aci să fugă înapoĭ înfricoșat și cu inima sdrobită de remușcare, fiind-că consciința sa îĭ spunea că crima i-a povățuit pașiĭ într'acea oră înaintată în sfântul locaș și dorința d'a comite un sacrilegiŭ i-a pus cheia bisericeĭ în mână.

Ar fi fugit dacă lăcomia de argint n'ar fi fost maĭ mare ca spaima și dacă culpabila sa pasiune n'ar fi fost maĭ puternică ca respectul ce-ĭ inspira sfântul locaș. Făcù dar un pas și încă câțĭ-va până ce sĕ vĕḑù în mijlocul bisericeĭ, dar ajungênd sub cupula cea mare și în fața sfintelor icóne, corpul îĭ sĕ înfurnicà de miĭ de fiorĭ, degetele mâneĭ drepte sĕ ridicară împreunate până la frunte și iarășĭ îșĭ făcù semnul cruceĭ. Avea și de ce să sĕ cutremure; afară crivĕțul mugea cu furie și înăuntru cercevelele ferestrilor trosneaŭ scoțênd gemete plângĕtóre; lumina candeleĭ mișca umbra obiectelor dimprejur și le făcea să jóce ca cum ar fi fost însuflețite, într'o icónă toca cariĭ și lemnul alteĭ icóne trosni deodată, ca cum s'ar fi rupt têmpla și ar fi vrut să caḑă.

— Iartă-mĕ dómne, strigà el atuncĭ căḑênd cu fața la pământ înfricoșat, iartă-mĕ Maica Domnuluĭ, adause tremurând, că ceia ce am făcut nu maĭ fac. Maĭ bine sărac și curat, adause el ridicându-sĕ în sus și tulind'o înapoĭ.

Când sĕ vĕḑù afară din biserică și în mijlocul lumeĭ reale, aprinderea imaginațiuneĭ sale sĕ calmà, sângele i-sĕ potoli și începù să rîḑă singur de spaima sa și să-șĭ ḑică:

— Sciĭ că sunt un prostănac bun de păscut gâștele! Să mĕ speriŭ eŭ de nimica tótă, de o icónă care trosnesce și de umbra unor sfeșnice! Ti! că guguman maĭ sunt neiculiță! Dacă n'oĭ lua sculele dela icóne, de unde să fac rost de banĭ? Și Stanca ce-o să ḑică când m'o vedea venind la ea cu mâna gólă? Ea care pentru mine face o mulțime de jertfe, pune pe gónă ómenĭ bogațĭ carĭ mor după ea, și mĕ iubesce numaĭ pe mine? Dacă nu i-oĭ face și eŭ atâta hatîr, la ce dar maĭ sunt bun? Maĭ bine să mĕ

ia tótă leota drăcească și să mi-sĕ usuce amêndouĕ mânile până la cóte, decât să vĕd pe Stanca mea uitându-sĕ chiondoruşĭ la mine; aide, fie ce-o fi!

După ce murmură aceste cuvinte, sĕ întórse înapoĭ, întră repede în biserică, sĕ aruncă spre icóna Maiciĭ Domnuluĭ ca un furios, îĭ rupse pe dibuite și tremurând de grabă și de frică toțĭ baniĭ și tóte sculele ce avea atêrnate împrejurul gâtuluĭ, și după ce le băgă în sîn, sĕ întórse fuga înapoĭ de frică, ca să nu-l reapuce remușcarea și în uluiala sa nu băgă de sémă sfeșnicul de lângă iconostas și dete peste el căḍênd d'a berbeleacul cu dênsul cu tot, făcênd un sgomot care-ĭ îngheță tot sângele din vine.

După ce stătù o bucățică bunicică de timp întins pe pământ maĭ fără de cunoscință, viindu-șĭ în fire și vĕḍênd că nu s'a scufundat pământul sub el cum creḍuse întêiŭ, și nu l'a înghițit iadul de viŭ cum i-sĕ păruse, ridică capul în sus, sĕ uită sperios împrejuru-ĭ și zărind sfeșnicul lângă el înțelese aceia ce s'a petrecut, sĕ sculă dar repede în sus, puse sfeșnicul la loc, eși în grabă din biserică ca să nu-l surprindă rĕvărsatul ḍorilor, pe urmă încuiă biserica, tremurând vargă de neastêmpĕr și emoțiune, deschise ușa dela pridvor și tinda caseĭ preotuluĭ și după ce puse cheia bisericeĭ la loc și încuiă ușile, eși binișor și întră în cămara sa ca să dea în fine un curs liber sbuciumărilor sufletescĭ ce-l chinuise.

— În sfîrșit! strigă el scoțênd sculele din sîn și uitându-sĕ la ele cu drag, Stanca e iarășĭ a mea, demonul dragosteĭ m-a ajutat și de astă-dată; mâne când vor descoperi furtișagul, nimenĭ nu va bănuĭ că eŭ sunt hoțul; dar până una alta vorba celuia, paza bună feresce primejdia rea.

Rostind aceste cuvinte dete patul la o parte, ridică o cărămidă d'asupra căruia sĕ rĕḍima piciorul patuluĭ, făcù o gropiță în pământ, îngropă sculele acolo, apoĭ puse țărînă d'asupra, o bătători bine, așeḍă cărămida la loc și piciorul patuluĭ d'asupra, sĕ aruncă în pat, stinse feștila din sfeșnic și sĕ culcă murmurând între dințĭ.

— Vino somn de ațîpesce ăștĭ ochĭ ce nu te maĭ cunósce din dioa în care dăriĭ ăst demon cu chip de femee jucând hora pe bătătura hanuluĭ dela Grozăvescĭ. Ah! Stanco, Stanco, de ce n'am eŭ atâta stare cât să pot sătura pofta ta de îmbogățire! M'aĭ gonit erĭ dicêndu-mĭ că nu maĭ mĕ primescĭ cu mânile góle; deschidețĭ acum drăgălașele tale brațe că iubitul tĕŭ peste câteva ciasurĭ are să vie încărcat cu tóte bunătățile ce aĭ dorit. Ah! maĭ e cu putință să dorm când sufletul meŭ sĕ sbuciumă gândindu-sĕ la atâta fericire!.....

III.

Stăncuța.

Să lăsăm pe Tunsul să sĕ muncéscă cu somnul și cu gândurile luĭ și să ne transportăm într'o căsuță mică dar curățică, situată într'una din cele maĭ retrase mahalale din Bucurescĭ.

Într'una din cămările aceleĭ căsuțe, pe când cocoșul vestea muncitoruluĭ c'a sosit ora deșteptăreĭ, doĭ tinerĭ, un bărbat și o femeie în flórea vêrsteĭ, staŭ pe stinghia patuluĭ îmbrățișațĭ și sărutându-sĕ îșĭ lua unul dela altul rĕmas bun și nicĭ unul nicĭ altul nu sĕ îndura să sĕ despărță, ci după ce sĕ depărtaŭ o clipă iar sĕ urcaŭ unul în brațele altuia și iar sĕ sărutaŭ și sĕ desmerdaŭ; în fine femeia dise:

— Dumi-te drăguță că a început să sĕ luminede de dioă și cu ea scíĭ tu cine vine.

— Sciŭ, da, murmură bărbatul încruntându-sĕ; un nemernic, un biet paraclisieraș care nu este vrednic nicĭ măcar să-mĭ deslege opincile. Eh! Stanco, Stanco, de ce nu mĕ iubeștĭ tu pe mine cum te iubesc eŭ, de ce n'ascultĭ povețele mele și nu vréĭ să fugim departe de aceștĭ Bucurescĭ și de ăst colivar beceșnic și să mergem la țară, să ne cununăm și să trăim o viață, ca să rămuéscă o lume întrégă!

— Țĭ-am spus eŭ ce mĕ oprește.

— Ia nimicurĭ, surată.

— Ba nu sunt nimicurĭ drăguţă; ăst om a făcut mult pentru mine, mĕ iubesce din băerile inimeĭ şi face miĭ şi miĭ de jertfe ca să-mĭ îndeplinéscă poftele; mĭ-e milă de el săracul să-l las aşa deodată cu inima friptă, căcĭ hotărît ar muri.

— Crape lual'ar dracu.

— Ba să-l ferescă Dumnezeŭ, căcĭ atuncĭ s'alege pomina de gândurile mele. Ia aduţĭ aminte Tudore dragă ce eram noĭ când trăiam în Grozăveştĭ şi ce suntem acum? Sărăcia cea maĭ cumplită ne chinuia pe amêndoĭ şi hainele sĕ rupsese pe noĭ de ne era ruşine să maĭ eşim în lume; într'o zi o surată îşĭ făcu pomană cu mine şi mĕ împrumută cu hainele eĭ de lucrătóre ca să es şi eŭ o leacă la horă; norocul aduse pe Tunsul pe bătătura hanuluĭ şi de atuncĭ sărăcia a dat dosul de la noĭ, eŭ am haine, scule şi mĕ joc cu baniĭ şi tu aĭ casă, locurĭ, car şi boĭ de nu sciĭ ce e calicia; aşa e?

— Aşa e; şi apoĭ? murmură Tudor.

— Ce'ţĭ lipseşte ţie dacă vine şi Ioniţă din când în când pe la mine ca să verse în casa mea belşugul şi bogăţia? Tu sciĭ bine drăguţă că numaĭ tu singur eştĭ stăpân pe inima mea şi ale tale sunt tóte nopţile şi desmierdările mele; ce maĭ vreĭ?

— Ce maĭ vreaŭ? hm! hm! ce'mĭ lipsesce? mĕ maĭ întrebĭ?

— Da, te întreb, căcĭ te cunosc eŭ pe tine tot atât cât te cunoscĭ şi tu însuţĭ. Tu eştĭ leneş, Tudore, holdele tale cam înţelenesc pe câmp, ţie-'ţĭ place să'ţĭ vie baniĭ d'a gata, pică pară mălăiaţă. Dacă te-aşĭ asculta pe tine şi ne-am lua câmpiĭ, sărăcia iar ne-ar înhăţa cu ghiarăle sale de oţel, şi acum când am dat de bine n'am maĭ putea-o suferi.

— Sărăcia? ia lasă-mĕ încolo cu a sărăcie, că nu e frica eĭ care te ţine de dârlogiĭ paraclisieruluĭ, ci dragostea; ea spurcata e de vină.

— Dragostea! eŭ iubesc pe Ioniţă! esclamă Stanca cu mirare, ce aĭ căpiat Tudore leică?

— Ba nicĭ căpiat nicĭ nimic, dacă 'ţĭ era aşa mare frică de sărăcie şi doreaĭ să te îmbogăţeştĭ, ascultaĭ pupuielile ălor şoimanĭ de boerĭ cu pungile doldora care'ţĭ ţine poteca din zorĭ de ziuă până în amurgit, şi te făceaĭ şi tu jupânésă chiaburŭ ca multe altele.

— Tiĭ! că agiamiŭ maĭ eştĭ tu măĭ Tudore! pe semne că tu n'aĭ priceput boacă pentru ce n'am priimit baniĭ şi prefăcută dragoste a acelor bogătaşĭ fără inimă şi milă. — Dacă le ascultam vorbele lor de miere petreceam câte-va ḑile în bogăţiĭ şi desfătare şi pe urmă când îmĭ era lumea maĭ dragă calindroiul sătul pleca p'aci încolo lăsându-mĕ să mĕ bocesc cu inima friptă şi sĕ ducea să pue altora florĭ la urechie. Ce ajungeam eŭ după aceia? jucărcia întêmplăriĭ, aḑĭ a unuia, mâne a altuia, nevoită a'mĭ risipi sănătatea şi frăgeḑimea spre a place craidonilor ca să-mĭ agonisesc o ticălósă de pâne de tóte ḑilele; mĕ făceam róba nazurilor tuturor, ca să nu pier de fóme. Astea tóte ţineaŭ cât ţinea şi tinereţa şi frumseţa, dar pe urmă când venia sbârciturile bĕtrâneţeĭ ce mĕ făceam? era să mor de fóme gonită şi huiduită de tótă lumea şi batjocorită că o leliţă de mahala. Ţĭ-ar fi plăcut să mĕ veḑĭ astfel Tudore?

— Nu, feréscă Dumneḑeŭ, din potrivă aş vrea să te vĕd plină de banĭ şi slavă, căcĭ afară de calendroĭ maĭ sunt şi boerĭ în ilihie.

— Căḑĕturĭ scurse maĭ nainte de vreme, de putere şi sănătate, unchiaşĭ plinĭ de bóle şi de nĕcazurĭ carĭ să-mĭ mănânce tinereţa şi să-mĭ amărască ḑilele. Aĭ vrea tu să-mĭ vênd eŭ tinereţa pentru baniĭ lor, şi apoĭ să fiŭ osândită la o bĕtrâneţe fără de vreme şi băgată de zulia lor la o închisóre care să mĕ lipséscă de tóte bunătăţile, chiar de tine dragul meŭ Tudorică?

— Odată cu capul nu, strigă Tudor, luându-ĭ capul în mânĭ şi acoperindu-l cu miĭ de sărutărĭ.

— Atuncĭ lasă-mĕ să fac ce sciŭ eŭ, sufleţele, ḑise apoĭ Stanca mângăind bărbia amantuluĭ sĕŭ, căcĭ maĭ bun e paraclisierul decât toţĭ ăştĭ boerĭ putreḑĭ de banĭ şi zamparalîcurĭ, căcĭ el mĕ iubesce ca un nebun, sĕ închină orbesce la tóte plăcerile mele şi mĕ lăsà să trăesc în voie cu tine, drăguţul meŭ, cu tine fără care n'aşĭ puté trăi o ḑiulică măcar.

— Grăeştĭ adevĕrul tu Stanco? strigà Tudor uitându-sĕ spre ea cu o căutătură învăpăiată.

— Să n'am parte de lumina ochilor.

— Bine, te cred, te cred şoimană fermecătóre ce eştĭ, strigà ţĕranul desmerdându-o cu entusiasm.

— Şĭ-apoĭ ce-mĭ lipsesce mie trăind cu Tunsul? el îmĭ face tóte voele, înfruntă chiar neputinţa ca să-mĭ îndeplinéscă plăcerile. Stăricica părintéscă o cheltuesce pentru gusturile mele, aceia ce câştigă dela biserică jertfesce pentru dorinţele mele şi să face luntre şi punte ca mie să nu-mĭ lipséscă nimic. Dacă aşĭ voì eŭ ar face şi maĭ mult, ar putea găsi atâta aur cât să móie numaĭ în fir şi pietre nestemate, ar face orĭ ce ar vrea saŭ maĭ bine aş vrea eŭ, căcĭ Dumneḑeŭ a sădit în inima luĭ o voinţă nestrămutată, o îndrăsnélă ne-asemĕnată, o hotărîre neschimbăciósă şi pentru mine o iubire nemĕsurată. Dacă a rĕmas păn'acum părăclisier, a rĕmas căcĭ am voit eŭ, fiind abia un copil încă neispitit; mâne să-ĭ ḑic eŭ: aidĭ înainte, şi veĭ vedea până unde are să sĕ sue. Printr'însul am să-mĭ fac eŭ norocirea mea şi a ta.

— A mea! esclamà cu dispreţ Tudor, ce e? un paraclisier becişnic să mĕ pricopséscă pe mine! ia nu maĭ te legăna într'asemenea nădejdiĭ deşarte lea Stanco.

— O să veḑĭ tu, şi ca să te încredinţezĭ aĭ să punem rĕmăşag amêndoĭ că va face orĭ-ce îmĭ veĭ ḑice tu să facă, chiar d'ar fi un lucru peste putinţă.

— Te prinḑĭ?

— Mĕ prinḑ.

— Eĭ bine dacă e așa ascultă. Ţĭ-aducĭ aminte că aséră a trecut pe la pórta ta butca unuĭ vlădică trasă de nisce telegarĭ de mânca foc. Tu când aĭ vĕḑut'o aĭ strigat: ah! ce maĭ caléscă și ce maĭ armăsarĭ! Dacă drăguţul d-tale ţĭ-o aduce butca și caĭ în soroc de-o sĕptĕmână și ţĭ-o ḑice: sue-te în butcă și plimbă-te, atuncĭ voiŭ crede ceia ce credḑĭ tu de el și-ţĭ voiŭ ḑice: e vrednic de a ta iubire.

— Ce fel? vreaĭ s'o fure, să sĕ facă hoţ?

— Ce-o vrea să facă.

— Dar pe urmă ce voiŭ face eŭ cu butca și caiĭ și cum va scăpa el din ghiarele stăpânireĭ?

— De caĭ și trăsură te scap eŭ curênd prin mijlocirea unor cunoscuţĭ, care sciŭ să schimbe în aur asemenea lucrurĭ, și cât pentru el dac'o vrea îl duc într'un loc unde nicĭ dracu nu va putea să-l găséscă.

— Să scíĭ că Tunsu va face aceia ce mĭ-aĭ ḑis.

— Dac'o face-o, pe cinstea mea de haiduc, mĕ jur că-l voiŭ face căpitanul meŭ.

— Haiduc! tu haiduc!.... esclamà Stanca uitându-sĕ la amantul sĕŭ înlemnită de frică și mirare.

— St, replicà Tudor puindu-ĭ mâna la gură, tăcere; peste o sĕptĕmână viŭ dela Grozăvescĭ ca să-ĭ vĕḑ isprava; rĕmas bun.

Treĭ ore după plecarea luĭ Tudor, un alt tênĕr întrà alergând în aceiașĭ căsuţă, sĕ agăţâ de gâtul Stanchiĭ și o acoperiĭ cu calde sărutărĭ: acesta era Tunsu.

După un torent de îmbrăţișărĭ, amoresatul nostru scóse din sîn o pungă și vĕrsând în palmă-ĭ tot conţinutul eĭ, îi ḑise sărutând'o din noŭ:

— Iată banĭ cu care să-șĭ cumpere iubita mea tot ce-ĭ place; numĕră dragă și veĭ găsi șaĭ-ḑecĭ de turaliĭ de aur toţĭ cu zimţĭ ascuţiţĭ. Cu eĭ poţĭ să-ţĭ cumperĭ și rochie de grodiberlin și caţaveică de samalagea îmblănită cu cacom și fes alb de cașmir cu turban de filaliŭ cusut cu fir.

— Pentru ce te-aĭ supĕrat Ioniță dragă, rĕspunse Stanca băgênd baniĭ în pungă și punga în ladă, pentru ce te-aĭ dat la atâta ostenélă spre a-mĭ aduce atâțea banĭ? tu ştiĭ că eŭ nu te iubesc pentru baniĭ tĕĭ, ci pentru dragostea ta; tu ştiĭ, că dărnicia ta mĭ-a făcut o mulțime de haine și scule destule; ce să maĭ fac și cu aceștĭ banĭ și cu atâtea gătelĭ?

— Să te facĭ maĭ mândră ca o domniță.

— Ce fel numaĭ gătită îțĭ plac eŭ ție?

— Mie! adu-țĭ aminte, că mĭ-aĭ rănit inima când eraĭ îmbrăcată numaĭ într'o biată cătrință. Imbrăcată saŭ neîmbrăcată, tu eștĭ D-ḑeul meŭ pe acest pământ.

După ce sĕ scurse maĭ multe ore în plăcere și desmerdare, Stanca întórse spre Tunsul frumoșiĭ sĕĭ ochĭ, și uitându-sĕ la el galeș, îĭ ḑise cu o voce dulce și pătrunḑĕtóre:

— Sciĭ tu dragă că am să-țĭ spun o veste?

— O veste mie! esclamă Tunsu mirat.

— Da, o veste fórte veselă pentru tine și fórte primejdiósă pentru mine; peste câteva lunĭ aĭ să fi tată, adaose fiica Eveĭ aruncându-sĕ cu transport în brațele luĭ Tunsu.

— Ce aĭ ḑis! esclamà Ioniță radios de fericire; tu mĕ șeguescĭ Stanco!

— Nu drăguță, ițĭ spuĭ adevĕrul, rĕspunse Stanca ascunḑêndu-șĭ fruntea în sînul amantuluĭ sĕŭ, ca cum s'ar fi rușinat.

— Tată eŭ! repetà paraclisierul transportat în al treilea paradis, și tu mama copilașuluĭ meŭ, tu zîna zînelor! dar nu e cu putință, este lucru peste fire, n'a dat D-ḑeŭ muritorilor să guste o asemenea fericire pe acest pământ.

— Îțĭ grăesc adevĕrul, rĕspunse Stanca; de patru lunĭ eram îngreunată și tocmaĭ aséră am băgat de sémă, într'un chip fórte mucalit. Ascultă ca sĕ rîḑĭ: venise la mine o

vecină cam pe la sânţitul sórelui, ceva maĭ 'nainte d'a începe să plouĕ şi ne puserăm pe laviţa de la pórtă ca să stăm de sindrofie. Pe când vorbiam de una şi de alta, de odată vecina mea îmĭ precurmă vorba şi-mĭ ḑise: Ia te uită soro ce maĭ caléscă şi ce maĭ telegarĭ! eŭ mĕ uitaiŭ într'o dóră, dar abia îmĭ aruncaiŭ ochiĭ spre aceĭ armăsarĭ, care mâncaŭ foc şi zăriiŭ acea butcă numaĭ poleială şi de o dată simţiiŭ mişcându-mĭ ceva prin inimă într'un chip neobicĭnuit şi mĕ vĕḑuiŭ cuprinsă de nişte tăeturĭ cumplite, care-mĭ trecură una după alta prin inimă şi ţîţa dréptă.— „Ce aĭ sorióră dragă? strigă vecina vĕzêndu-mĕ că m'am înălbit la faţă ca colilia şi că era p'aci să cad întinsă pe pămênt. „Ah! surióră, rĕspunseiŭ eŭ, dacă nu m'oĭ plimba măcar un cesuţ într'acea butcă mândră şi trasă de aceĭ paraleĭ de caĭ, să sciĭ că mĕ găsiţĭ mórtă. — Vaĭ de mine! strigă vecina frângêndu-şĭ mânile, eştĭ grea săracan de mine şi aĭ poftit? Să facĭ ce-ĭ face să te plimbĭ, că dacă nu ţi-oĭ împlini pofta, pierḑĭ pruncuşorul şi-ţĭ primejdueştĭ ḑilele. Eŭ rîseiŭ de asemenea poftă hazlie, dar vecina îmĭ ḑise: Să nu ţi se pară glumă soro dragă, că multe primejdiĭ s'aŭ întêmplat dintr'astă pricină. — Dar cum tătariĭ să n'o iaŭ drept glumă? rĕspunseiŭ eŭ; de unde vreĭ să adun eŭ atâţia banĭ ca să cumpĕr butca vlădichiĭ de la Slătarĭ? — Ce s'o cumperĭ? îmĭ zise vecina, să-ĭ spuĭ vlădichi pricina şi să-l rogĭ să ţĭ-o împrumute pentru un cés. — Cine să'l róge, eŭ? — Ba nu, bărbatu-tĕŭ. — Odată cu capul nu sĕ va învoi el ca să fie luat în rîs de grecĭ. Dacă e aşa, surată, ḑise vecina plecând, să sciĭ că copilul 'ţĭ-e mort. D'atuncĭ copilul n'a maĭ mişcat şi gura mi sĕ umple într'una de apă gândindu-mĕ fără de contenire la butca zlătăreanuluĭ. N'am dormit tótă nopticica plângêndu-mĭ copilaşul şi blestemând ceasul, în care a trecut vlădica cu caiĭ luĭ pe la pórta mea. Însă când s'a făcut ḑiuă am rîs singură de prostia mea, dar lucru ciudat, nu mi sĕ ia de loc gândul d'acolo.

— Butca Zlătăreanuluĭ era? întrebă Tunsu după ce stătu câte-va minute adâncit pe gândurĭ.

— Da, a Vlădichiĭ care sluji Dumineca trecută la hramul bisericeĭ.

— Bine, ḑise el sculându-sĕ, de adĭ într'o sĕptĕmână saŭ doŭă aĭ să te plimbĭ în butca ce ţĭ-a plăcut, şi eşi repede din casă.

IV.

Butca zlătăreanuluĭ.

În seara aceleĭ ḑile, Ioniţă Tunsu sĕ duse la părintele Duhovnicul şi-ĭ ḑise:

— Prea cinstite părinte, m'am hotărît să mĕ las de paracliserie şi să-mĭ iaŭ lumea în cap.

— Dar de ce măĭ băete?

— Căcĭ n'am noroc; maĭ deunăḑĭ sĕ furà dela Maica Domnuluĭ ghiulul de diamant şi mĕ învinovăţirăţĭ pe mine şi-mĭ luarăţĭ din mână cheile bisericeĭ, astăḑĭ peri dela icónă tóte sculele, deşi cheia fù în păstrarea sfinţieĭ tale. Trebue să fie un proclet de om, care mĕ duşmănesce şi vrea să mĕ piarḑă, de aceia m'am hotărît şi eŭ să-mĭ iaŭ ochĭ de fiară şi să mĕ duc la nisce rude dela ţară.

— Cine te-a maĭ învinovăţit de astă-dată de te plângĭ? ḑise preotul, eŭ singur am vĕḑut aséră sculele la icónă, când eşirăm din biserică şi tot eŭ am băgat de seamă astăḑĭ că lipsesc pe când tu îţĭ vedeaĭ de tócă.

— Va să ḑică mĕ spionaĭ, părinţele? esclamă Tunsu, d'aia m'am hotărît şi eŭ să-mĭ pierḑ urma, ca să scap de duşmanĭ şi de bănuelĭ.

— Fă cum vreaĭ băete; dar îţĭ spuiŭ curat că de tine o să fie rĕŭ.

După ce eşi dela preot, Ioniţă îşĭ lăsà ţoalele ce avea în seama dascaluluĭ Gheorghe defteriŭ, care era burlac ca şi el, eşi din curtea bisericiĭ afară, trecù pe lângă zidurile puşcărieĭ, care pe atuncĭ era situată pe locul unde

este astăḑĭ piaţa sfântuluĭ Anton, închise ochiĭ şi-şĭ scuipă în sîn, când vĕḑù pe nenorociţiĭ arestanţĭ că întind mânile prin zăbrelele ferestrelor închisóreĭ ca să cează dela trecătorĭ o lăscae saŭ o cojiţă de pâne, şi după ce cutreeră maĭ multe strade, întră repede în prăvălióra unuĭ telal, şi dând cu ochiĭ de un jidov rufos îĭ dete o nisfea şi hainele după el şi trecù în cămara din dos. Când eşi din odaia d'alăturĭ, soioiul paraclisier dispăruse şi eşise în locu-ĭ la ivélă un mitocan încălţat cu pantalonĭ largĭ de materie cu creţurĭ la spate, îmbrăcat pe trup cu o cămaşe albă cu altiţe şi o fermenea cu găetanurĭ şi în cap cu o căciuliţă de óe pusă sciĭ colea cam pe sprânceană, ca să sĕ înebunéscă mahalagióicele după el.

Astfel deghisat eşi din telălie, trecù prin maĭ multe strade, şi ajungênd în dosul hanuluĭ Slătarilor, întrà într'o cârciumă şi întrebă pe un băiat dacă sĕ află acolo vre-una din slugile Vlădichiĭ.

— E numaĭ vizitiul, rĕspunse băiatul.

— Care e?

— Acea băhanie, care bea singur la masa din fund; e un beţiv de frunte, dacă până acum nu e matosit, apoĭ să sciĭ că n'are parale.

— Adu-mĭ o oca de vin la masa luĭ.

Cu paharele în mână prieteşugul sĕ face lesne şi sĕ întemeiază şi maĭ lesne; pe la ḑece ciasurĭ din nópte, când eşiră din cârciumă, căcĭ pe atuncĭ pe la acea vreme sĕ închideaŭ prăvăliile, Tunsu şi vizitiul vlădichiĭ eraŭ ceĭ maĭ bunĭ amicĭ şi despărţindu-sĕ îşĭ dădură întêlnire pentru a doŭa ḑi tot în cârciuma de unde eşise.

Ceia ce sĕ petrecù a doŭa ḑi în cârciumă nu pot să vĕ spun; vĕ spun numaĭ că în acea séră după vecernicie, ţiganul ḑise archidiaconuluĭ că nu maĭ póte să şédă, căcĭ nu sĕ simte bine şi i-a adus om în loc. Diaconul spuse vlădichiĭ şi vlădica cerù să vaḑă pe omul adus de vizitiŭ. Acel om era Tunsu. Esteriorul luĭ plăcù călugăruluĭ, maĭ

cu seamă că scia să vorbéscă grecesce, și vlădica îl băgă în serviciul sĕŭ pe dată. Șeapte ḑile d'arêndul paraclisierul nostru făcù pe vizitiul spre marea mulțumire a vlădichiĭ, căcĭ scia să mâne bine caiĭ și nu avea darul bețieĭ; într'a opta ḑi care sĕ întêmplase a fi ḑi de Duminecă, vlădica era invitat să prânḑéscă împreună cu alțĭ archiereĭ și egumenĭ grecĭ la consulul rusesc.

Când plecà d'acasă grecul porunci luĭ Tunsu să sĕ întórcă îndată ce l'o duce la consul și să deshame iute caiĭ, căcĭ o să petrécă până nóptea târḑiŭ, și când sĕ va întórce o să vie cu egumenul Stavropoleuluĭ. Sĕ adunaŭ călugăriĭ nóptea la cleiul rusesc, nu ca să stea de benchetur̆ și ziafeturĭ, ci ca să facă politică, căcĭ pe atuncĭ salónele representantuluĭ pravoslavniceĭ Rusiĭ era centrul de unde sĕ întindea ițele intrigelor în ţéra Românéscă, și călugăriĭ grecĭ eraŭ emisariĭ ceĭ maĭ zeloșĭ și maĭ aprigĭ, care preparaŭ eteria ce isbucni peste un an.

Tunsu îndată ce lăsà pe grec la scara consuluhuĭ muscălesc, dete bice cailor, eși pe pórtă ca o săgétă și o ținù într'o gónă până ce ajunse la pórta căsuțeĭ drăguțeĭ sale. Ajungênd acolo sĕ dete jos, dete o leiță unuĭ băețandru să țină frânele cailor până ce sĕ va întórce, intrà ca vêntul înăuntru radios de bucurie că va împlini pofta prea iubiteĭ luĭ, adecă va plimba-o în butca dorită până la mieḑul nopțiĭ, dar rĕmase încremenit în mijlocul praguluĭ, când deschise ușa și îșĭ aruncà ochiĭ în cuibul fericireĭ luĭ.

Vaĭ sêrmanul de el! aceia pentru care făcuse atâtea jertfe, sĕ făcuse hoț și-șĭ sacrificase chiar posițiunea sa, sta tolănită în pat alăturĭ de o namilă de voinic. Par'că căḑuse trăsnetul pe creștetul capuluĭ sĕŭ. Coțușea de muiere cum îl vĕḑù, în loc să sĕ firoséscă cu firea începù să rîḑă din băerile inimeĭ, și să facă ghimbișurĭ în profida ridicoluluĭ costum ce purta Ioniță. Luĭ Tunsu însă nu-ĭ ardea de rîs:

— Cine e acest om? strigă el pășind pragul și puindu-sĕ în dreptul ușiĭ după ce a închis'o bine.

— Acest om? esclamă împelițata ca cum s'ar fi mirat, ce fel, nu'l cunoştĭ? n'aĭ maĭ vĕzut pe frate-meŭ?

— Ce fel nene Ioniță, adaose găliganul ridicându-sĕ într'o rînă, nu maĭ mĕ cunoscĭ? nu'țĭ aducĭ aminte de Tudor, fratele Stanchi, cu care aĭ bĕut an țărț de atâtea orĭ la hanul de la Grozăveştĭ?

Tunsu îşĭ aduse aminte că într'adevĕr amanta sa atuncĭ când făcură cunoştință îĭ înfățişase pe cine-va poreclindu'l cu numele de frate, şi recunoscu în chipul găliganuluĭ din pat trăsurile cumnatuluĭ sĕŭ Tudor de la Grozăveştĭ. Astă amintire îĭ descreți fruntea şi-ĭ redete voioşia.

După ce trecu furtuna, spuse Stanchiĭ să sĕ gătéscă, căcĭ butca vlădichiĭ o aştéptă la pórtă. — Audind aceasta Stanca sări în sus de bucurie şi făcu cu códa ochiuluĭ un semn luĭ Tudor care-şĭ muşca buza de ciudă şi mirare, şi cât te ştergĭ la un ochiŭ amêndoĭ fură gata de plimbare. Stanca eşi maĭ întâĭ cu iubitul eĭ, iar Tudor rĕmase maĭ în urmă ca sĕ stingă lumânarea şi să încue uşa. Stanca sĕ sui în butcă şi pofti şi pe Tunsu lângă ea cu tot costumul luĭ de vizitiŭ, iar Tudor după ce încue uşa şi pórta caseĭ, eşi şi el, luă frânele din mâinile băețandruluĭ, sĕ aşedă pe capră şi dete bice cailor.

Caiĭ sburaŭ ca vêntul şi trăsura mergea ca gândul; ițĭ era maĭ mare dragul să te plimbĭ într'ast fel de trăsură, maĭ cu sémă fiind drăgostit şi avênd alăturĭ obiectul dragosteĭ. Vorbele de foc, îmbrățişerile, sĕrutările şi marghioliele sĕ succedaŭ una după alta fără de sfîrşit, iar trăsura mergea într'una cine ştie unde şi timpul sĕ scurgea cu neînduplicăcióşa sa regularitate. Tunsul nu sĕ trezi din beția voluptățiĭ de cât atuncĭ când vĕdu geamurile ferestrelor butciĭ albindu-sĕ de lumina zorilor şi zări în crepusculă silueta arborilor uneĭ pădurĭ dese.

— Vaĭ de mine! s'a făcut diuă, strigă el smâcindu-sĕ din amăgitórele brațe ale drăguțeĭ sale.

— Eĭ, şi dacă s'a făcut? replică ea galeşă; nu suntem împreună?

— Ba da, draga mea, dar trebue să ducem butca înnapoĭ; cumnate Tudore, adause el deschiḑênd ferestruia despre capră, întórce înapoĭ până nu sĕ deştéptă călugărul căcĭ altminterĭ sunt pierdut.

— Peste póte, rĕspunse pretinsul frate al amanteĭ sale; caiĭ aŭ nevoie de odihnă fiind rupţĭ de ostenélă şi eŭ pic de somn. Maĭ bine să mergem în satul ce sĕ vede colo ca să-ĭ odihnim vr'o doŭă ciasurĭ şi după ce-om îmbuca şi noĭ ceva să ne dăm puţin pe o rînă ca să ne desmorţim ale piciórelor.

— Dar bine măĭ omule vremea trece, sĕ deştéptă călugărul şi dă veste la agie.

Eĭ şi? ce-ţĭ pasă?

— Pap puşcăria fără de nicĭ o vină.

— Dar de unde să te ia?

— Cum de unde? dar arnăuţiĭ stăpânireĭ ce lucru aŭ?

— Habar să n'aĭ de eĭ. Am trecut noĭ Ploesciĭ, am pus eŭ cincĭ poşte între noĭ şi arnăuţiĭ agieĭ din Bucurescĭ, să nu maĭ aibĭ acu habar; ia să tragem caleasca colo în pădure, să dăm caiĭ la iarbă şi d-v. aşeḑaţi-vĕ fără grije pe acel troscot şi dormiţĭ pe amêndouĕ urechile până daŭ eŭ o raită prin sat ca să fac rost d'ale mâncăreĭ.

— Cum vĕd eŭ, mĕ făcurăţĭ hoţ fără de voia mea! ḑise Tunsu dându-sĕ jos din butcă împreună cu amanta sa.

— Nu eştĭ nicĭ cel dintêiŭ, nicĭ cel de pe urmă, replică Tudor luând'o spre sat.

După ce mâncară şi sĕ odihniră, pe sub seară Tudor ḑise luĭ Tunsu:

— Ascultă cumnate, butca asta o să ne dea de şugubină, căcĭ nu este de mutra nóstră o caleascä mândră ca asta. Cum ne-o ḑări vre-un gulerat d'aĭ isprăvniciei, pune mâna pe noĭ şi o păţim maĭ nainte d'a primi veste dela Bucurescĭ. Maĭ bine s'o năpustim în fundul ăsteĭ pădurĭ cu hamurĭ cu tot, şi noĭ să luăm numaĭ caiĭ, să încălecăm pe câte unul, pe soru-mea Stanca s'o punem pe

oblânc când la spatele unuia când la ale celuilalt și să mergem numaĭ nóptea din pădure în pădure până ce vom ajunge la un loc unde am nisce prietinĭ care scie să vêndă caĭ cu asemenea ponos.

— Așa să fie! rĕspunse Tunsu luându-șĭ inima în dințĭ.

V.

Giambașiĭ.

Pe la începutul acestuĭ secol sĕ afla în munțiĭ Prahoveĭ o vălcea mărginită despre nord și rĕsărit cu nisce dealurĭ acoperite de o întunecósă pădure de fagĭ secularĭ și despre miadă-ḑi și apus de nisce zidurĭ de pământ roșu și verde lipsite de vegetațiune. Acéstă vălcea n'avea scursóre spre vale ca cele-lalte sghiaburĭ de munte, ci apele ploilor și ale desghețurilor ce sĕ scurgeaŭ după cóste, sĕ vĕrsaŭ într'un mic eleșteŭ aflat în mijlocul eĭ. Într'ênsa nu sĕ coboraŭ nicĭ o dată vitele mocanilor nici ale megieșilor ca sĕ pască, căcĭ îndată ce sĕ spărgea vr'un norișor, vălceaua sĕ transforma într'o baltă nemărginită, care usca cel maĭ mic firicel de iarbă, din causă că pământul cel roșiŭ și verde amestecat cu bolovanĭ de pietre calcaróse, îndată ce ploua sĕ prăvăleaŭ spre vale deslipind stâncĭ întregĭ, luaŭ cu dênsele orĭ-ce întêmpinaŭ și nimiceaŭ orĭ-ce li sĕ opunea. Dintr'acéstă causă rĕmase pustie și veciniĭ după la Comarnic, Breaza, Gura Beliĭ și Isvoarĕle sĕ ferea d'a sĕ cobori într'ênsa de teamă să nu'ĭ păléscă fără de veste bolovaniĭ și maĭ cu sémă de frica veștiĭ ce sĕ lățise prin prejur că s'aŭ încuibat acolo haite întregĭ de urșĭ, rîșĭ, lupĭ și alte dihaniĭ sĕlbatice.

Acum acea vălcea și eleșteul eĭ nu maĭ esistă, căcĭ viiturile de apă de la 1832 a umplut'o peste mĕsură, a rupt peretele despre vale și în locul eĭ astă-ḑĭ sĕ află un părăiaș. Într'acea vălcea într'una din ḑilele luneĭ luĭ Iulie

ale anuluĭ 1820 o numĕrósă erghelie de caĭ era împrăştiată pe cósta împădurată şi păştea în linişte puţina iarbă ce crescuse de la ultima viitură de apă încoa. Ceva maĭ încolo sub un fag colosal staŭ rĕsturnaţĭ pe pământ vre-o opt-spre-ḑece ómenĭ de deosebite etăţĭ şi fisionomiĭ şi vorbeaŭ încetinel între eĭ.

Trebue să fi fost o oră după amiaḑĭ, căcĭ sórele trecuse peste suliţele munţilor şi începuse a rĕsbi prin frunzişul copacilor, iar voiniciĭ noştriĭ mistuiaŭ în braţele sânteĭ lenĭ prânzul ale căruĭ resturĭ zăceaŭ încă împrăştiate pe pajişte. Pe când sĕ tolăneaŭ ast-fel pe pământ şi uniĭ din eĭ începuse sĕ mijească, sĕ treziră toţĭ de o dată şi ridicară capetele în sus auḑind la o mică depărtare sunetul unuĭ ghiers de bucium repetat numaĭ de două orĭ.

— Vine cine-va dintr'aĭ noştriĭ, murmură unul dintre somnuroşĭ. Sculaţĭ băieţĭ că nu vine cu mâna gólă, căcĭ a ḑis din bucium de două orĭ.

— Cine sĕ fie? cine sĕ fie? murmurară somnuroşiĭ sculându-sĕ şi frecându-sĕ la ochĭ.

— Nu sciŭ, rĕspunse acela ce părea a fi căpetenia lor; Sfredeluş du-te şi veḑĭ cine este.

Un băeţandru cam de opt-spre-ḑece anĭ o tuli d'a fuga şi în loc d'a apuca pe córtă în sus, sĕ înfundă într'un bunget de pădure maĭ întunecos ca celelalte, sĕ vîrî într'un stuf de enupere şi lăsă să sĕ ivéscă gura uneĭ tainiţe întunecóse în care şi dispărù. Peste un minut sĕ întórse înapoĭ şi ḑise:

— Mi sĕ pare că e Stancu cu Călin Ţiganul şi Dragostin, căcĭ sunt treĭ împreună cu doĭ caĭ.

— Nu e nicĭ Stancu, nicĭ Dragostin, ḑise o fiinţă ce scóse peste câteva minute capul din vizuină, ci sunt eŭ.

— Tudor! strigară păḑitoriĭ cailor.

— Da, fărtaţilor, Tudor care vĕ aduce doĭ telegarĭ de mănâncă foc şi un tovarăş care face cât noĭ toţĭ.

După acéstă laudă scóse la ivélă pe Tunsu, care venia

urmat de Stanca ce trăgea de căpăstru ceĭ doĭ caĭ. Locuitoriĭ Vălceleĭ sĕ adunară împrejurul cailor şi începură să-ĭ admire ca nisce cunoscătorĭ ce eraŭ; apoĭ să uitară cam chiondoruşĭ spre streinul care după spusa luĭ Tudor preţuia cât eĭ toţĭ, şi pe urmă după ce-l mĕsurară de sus până jos, începură să sbârcească din nas cu neîncredere.

— Fratele, urmà Tudor, are trebuinţă de adăpost, căcĭ maĭ alalta-erĭ şĭ-a cercat pentru întêia óră norocul cu aste dobitóce, şi hoţiĭ de păgubaşĭ îl caută să-l pue la umbră.

— Vie să-l caute, ḑise căpetenia păḑitorilor de caĭ, şi de l'o găsi aicĭ, îmĭ puĭ capul pe tocător.

— Ia nu ţi-l maĭ pune Mirilă, replicà Tudor, căcĭ adăpostul nostru a început să nu maĭ fie sigur. Când ne-am oprit la Breaza de sus ca să cumpĕrăm merinde, am tras cu urechea şi am auḑit nisce lucrurĭ, care mĭ-a cam înfurnicat trupul.

— Ce spuĭ mă! esclamară asistenţiĭ înfiorându-sĕ.

— Ce-ţĭ spun eŭ; pe semne că a perit unuĭ ţĕran din Câmpiniţă o mârţógă de cal, mi-sĕ pare că e pripernicitul ăla ce abia pasce; mocanul a simţit pe dată pocinogul ce i-s'a făcut, şi fără să piarḑă vremea a încălecat pe alt cal, s'a luat după urma hoţuluĭ, să vĕ fie feţele cinstite, şi s'a ţinut după el şi nu i-a perdut urma decât, când a apucat pe potecele laterase ca să vie încoa.

— Tu aĭ fost măĭ Ursene, ḑise Mirilă încruntându-sĕ, cel întrebat făcù din cap un semn afirmativ.

— Păgubaşul vĕḑêndu-sĕ păcălit, urmà Tudor, a umblat rătăcind o diastemă de vreme, şi cu tóte spaimele împrăsciate de noĭ, a îndrăsnit să sĕ agaţe ca o căpră pe înălţimĭ primejdióse şi să ajungă până în vîrful astor muscele de unde a vĕḑut dincoa focurĭ licărind şi a auḑit caĭ nichezând.

— Ce lucru mare! strigară ascultătoriĭ rîḑênd.

— Ascultaţĭ, ascultaţĭ, şi apoĭ rîdeţĭ, ḑise Tudor clă-

tinând din cap. A doua ḑi sĕ întêmplă să sĕ cobóre vătaful plaiuluĭ împreună cu căpitanul scaunuluĭ şi vre-o doĭ-spre-ḑece plăieşĭ şi arnăuţĭ după poteca Turguiata ca să vie la Breaza; hoţul de păgubaş, tronc aşternù jalba de jeluire, spuind că a găsit cuibul hoţilor de caĭ, care bântue judeţele vecine, şi dracul de vătaf îndemnat de tâlharul de căpitan s'a hotărît să facă vênătóre în formă şi să bată tóte potecile de prin prejur, încunjurând locul de pricină cu hăitaşĭ şi poteraşĭ. E ce ḑiceţĭ? lucru de glumă e dacă s'or sui pe muntele Păraele şi s'or scoborî încoa pe din dosul mânăstireĭ Lespeḑile ca să ajungă colo, în vêrful acelor sulițe pleşuvite de unde să ne ucigă numaĭ cu împroşcăturĭ de pietre?

— Asta nu e de glumă, murmurà ceĭ maĭ fricoşĭ.

— Până să vie eĭ, fugim noĭ, replicară alţiĭ.

— Fără de caĭ! fără de ce avem! goĭ puşcă! iar în prada procleteĭ de săraciĭ! rĕspunse Tudor; asta nu sĕ póte.

— Atuncĭ ce e de făcut? murmurà hoțiĭ de caĭ consternaţĭ.

— E un mijloc de mântuire, rĕspunse Tudor, acest om póte să ne scape, adause arătând pe Tunsu, care până aci stătuse la o parte ca nebăgat în seamă.

— Eŭ! esclamà Ioniţă uimit.

— Dar, tu drăguţul meŭ, rĕspunse Stanca mângăindu-l şi sărutându-l, tu care aĭ maĭ mult duh ca noĭ toţĭ, poţĭ să scorneştĭ un mijloc, ca să scape şi eĭ şi noĭ.

O scânteie ca o licărire de fulger eşi atuncĭ din ochiĭ luĭ Tunsu; ambiţiunea aţîţată de boldul linguşireĭ sĕ deşteptă în peptul sĕŭ şi dorinţa d'a fi plăcut iubiteĭ luĭ îĭ inspiră acel geniŭ inventator în cele rele care îl făcù maĭ apoĭ atât de teribil.

— Dacă voiţĭ să scăpaţĭ cu tot ce aveţĭ, ḑise el cu o voce detunătóre care înfiorà pe toţĭ asistenţiĭ, atuncĭ trebue să vĕ supuneţĭ mie orbeşte.

— Ne vom supune bucuroşĭ, strigară toţĭ din tóte părţile.

— Bine, aveţĭ ceva arme?

— Da, fie-care din noĭ are câte o puşcă, un iatagan, două pistóle şi două cuţite.

— Dar praf şi glónţe?

— Pentru câte două-ḑecĭ şi cincĭ de umpluturĭ.

— Este destul.

— Dar ce gândeştĭ ca să facĭ cu ele? întrebă Mirilă.

— Mĭ-aţĭ făgăduit supunere, la ce dar mě maĭ întrebaţĭ?

— Pentru că noĭ nu suntem tâlharĭ ci giambaşĭ şi n'avem poftă să ne hărţuim cu arnăuţiĭ domnescĭ, rěspunse maĭ mulţĭ hoţĭ de caĭ.

— Ia nu vě maĭ fuduliţĭ cu ast nume de ómenĭ cinstiţĭ, muerĭ fricóse ce sunteţĭ, strigă fostul paraclisier aruncând spre eĭ o căutătură despreţuitóre; spuneţĭ maĭ bine că n'aveţĭ inimă să vě apăraţĭ pelea după ce a-ţĭ făcut să usture pielea altora, şi plecaţi-vě gâtul în ştreang. Nu sunteţĭ tâlharĭ! dar ce mĭ-e tâlharul şi ce mĭ-e giambaşul ca voĭ? tot hoţ răpitor al dreptuluĭ strein. Mĭ-este ruşine că am stat cât am stat laolaltă ca nisce nemernicĭ ca voĭ. Aide Stanco, draga mea, aste curcĭ ploate nicĭ nu sunt vrednice ca să fie ajutaţĭ în vreme de primejdie. Lasă-ĭ să piară legănaţĭ în furcĭ, căcĭ d'asta sunt bunĭ. Imĭ pare rěŭ numaĭ că este şi fratele těŭ amestecat cu eĭ.

— Fratele meŭ, ḑise Stanca făcênd luĭ Tudor un semn de înţelegere, este cu tine şi de părerea ta; poruncesce şi-ţĭ va dovedi că nu e fricos.

— Da frate, poruncesce, strigă Tudor care surprinsese semnul Stanchiĭ, şi mě veĭ vedea dacă mě voĭŭ codi.

— Poruncesce, strigară toţĭ giambaşiĭ făcêndu-sě rótă împrejurul luĭ Tunsu; braţele nóstre sunt ale tale; numaĭ scapă-ne de ştreang şi sărăcie.

— Vě daţĭ mie pe viaţă şi pe mórte? întrebă Tunsu.

— Pe viață și pe mórte! strigară toțĭ într'un cor.

— Câțĭ sunteţĭ?

— Opt-spre-ḑece.

— Bine, doĭ din ceĭ maĭ tinerĭ va rĕmânea aci ca sĕ păḑéscă caiĭ și să ție de urît Stanchiĭ mele.

— Eŭ nu mĕ despart de tine, strigà Stanca apucându-l cu brațele de gât.

— Asta nu sĕ póte; voesc să fiŭ ascultat; voiŭ ca toțĭ să mi-sĕ supună, toțĭ și chiar tu, m'aĭ înțeles? Rĕmâĭ dar aicĭ și ceĭlalțĭ într'armați-vĕ și urmați-mĕ. Tudore tu rĕmâĭ la códă și să împuscĭ pe orĭ-cine sĕ va încerca să fugă.

Tóte sĕ făcură astfel cum ordonase Tunsu; giambașiĭ după ce sĕ într'armară sĕ luară după el fără să murmure și Stanca rĕmase în vale cu doĭ dintre ceĭ maĭ junĭ hoțĭ de caĭ.

În câte-va minute după óre-care ostenélă Tunsul șĭ însoțitoriĭ sĕĭ sĕ vĕḑură în vêrful munteluĭ spre partea luĭ cea pădurósă și ajungênd cu toțiĭ acolo apucară spre drépta pe cóma luĭ cea pleșuvă.

Acea coamă era fórte îngustă și să unia prin o cărăruie cotită și scofârdată cu un alt șir de culmĭ acoperite cu o pădure deasă de ulmĭ și fagĭ secularĭ. Acele culmĭ, care făcea parte din lanțul munteluĭ Paracle, încunjura o vălcea prin mijlocul căria curgea vîjăind un părăŭ spumegos, care adesea aducea d'a pristavalul în vale stâncĭ întregĭ și bușteni de copacĭ cât butia de groșĭ. Nimic nu era maĭ sĕlbatic și maĭ înfiorător ca aspectul albieĭ aceluĭ rîuleț furios. Matca luĭ era o prăpastie acoperită de ruinele unuĭ cataclism, malurile luĭ un dedal de cicóre sĕlbatică și enupere și laturile din drépta și stânga o amestecătură de copacĭ rĕsturnațĭ, stâncĭ deslipite de baza lor, stufișurĭ de crâng și buruenĭ înalte cât omul. Într'acest labirint îșĭ conduse Tunsul ceata sa.

După ce așeḑă pe fie-care om la locul sĕŭ și-ĭ as-

cunse pe uniĭ prin copacĭ, pe alţiĭ după câte un crâng şi pe alţiĭ în dosul unuĭ buştean saŭ bolovan, Tunsu sĕ dete şi el după trunchiul unuĭ copaciŭ rĕsturnat şi lipind urechia de pămênt sĕ puse ca să asculte.

Tocmaĭ atuncĭ începuse să însereze şi să sĕ împrăştie în vale o povoială întunecósă. Nu trecuse o oră de când sta astfel în nemişcare şi audi în depărtare un vag fâşiit şi după câteva momente deosebi sunete de maĭ multe vocĭ şi pasurĭ. Acele vocĭ şi acele pasurĭ sĕ apropiară încetul cu încetul de locul de pândă până ce Tunsu şi aĭ sĕĭ vĕdură în mijlocul lor un pluton de vre-o treĭ-decĭ de arnăuţĭ şi plăiaşĭ, între care sĕ distingea strălucind auritele vestminte ale vătafuluĭ de plaiŭ.

— Ale draculuĭ locurĭ! esclamă unul din plăieşĭ, împletecindu-sĕ de un buştean.

— Curat valea draculuĭ, replică un arnăut sculândn-sĕ de jos din cădătura ce-ĭ pricinuise împedecarea de un bolovan ascuns în bălăriĭ.

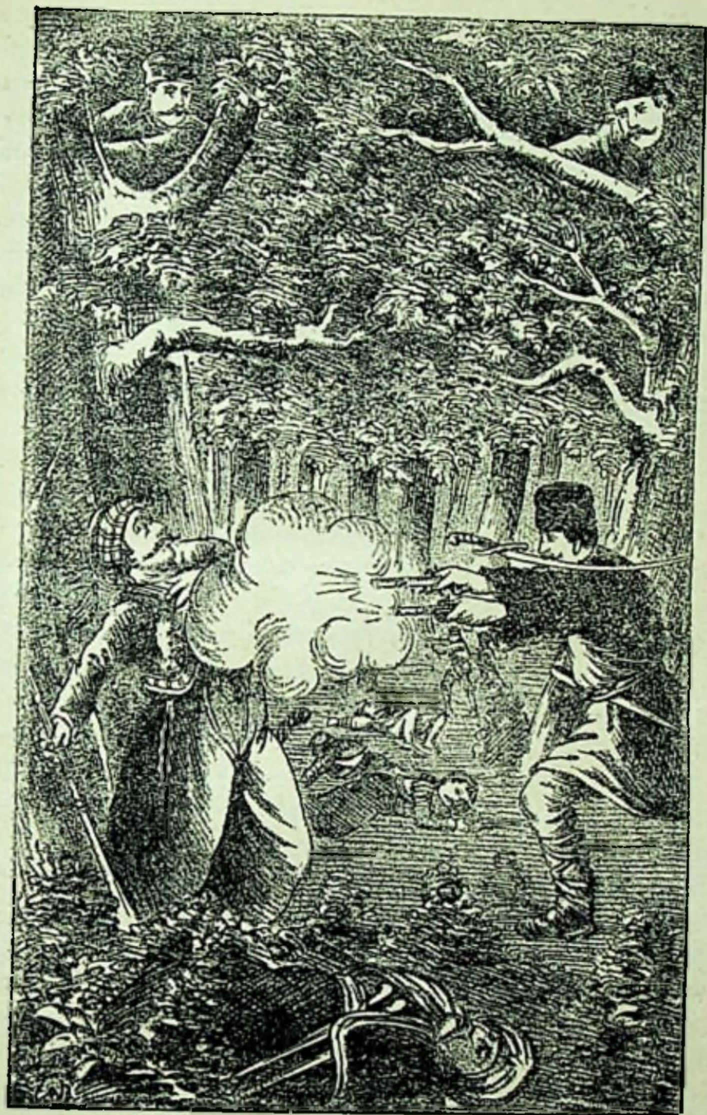
— Numaĭ de nu ne-ar lua dracul şi pe noĭ! adause un pandur sărind peste o buturugă ce-ĭ sta în cale.

— Sărace, sărace! dise un alt arnăut, adresându-sĕ către păgubaşul caluluĭ furat care-ĭ călăuzea, să sciĭ că am să'ţĭ puiŭ pielea în cuiŭ pe fum de ardeiŭ, dacă-om da de vr'o şugubină.

— N'aveţĭ grije jupânilor, rĕspunse ţĕranul, căcĭ hoţiĭ nicĭ habar n'aŭ şi într'acéstă clipă dorm pe sforăite.

N'apucă sĕ termine ţĕranul bine vorba, şi de-o-dată sĕ audi rĕsunând în spaţiŭ un ascuţit ţipĕt de cucuvae. La auzul acestuĭ ţipĕt cobitor maĭ mulţĭ arnăuţĭ bigoţĭ sĕ într'armară cu semnul sfinteĭ crucĭ, dar acest semn pentru mulţĭ fu un semn de adio de la acéstă lume peritóre, căcĭ maĭ în aceiaşĭ clipă licări în întuneric o lumină ca de fulger şi o detunătură venită despre sóre apune, rĕsturnă la pămênt şése neferĭ.

Învălmăşéla ce produse acest atac neaşteptat fu atât

Atuncĭ cu câte un pistol în fie-care mână și un iatagan în dințĭ sări între arnăuțĭ și trimise morțiĭ doĭ din ceĭ maĭ voinicĭ.

de mare în cât mulțĭ o tuliră d'a fuga pe unde venise și o parte din eĭ pierdură pe drum armele și turbanele de grăbițĭ ce eraŭ. Ar fi fugit până la Breaza fără să sĕ gândéscă d'a sĕ opri dacă n'ar fi isbucnit o altă detunătură venită despre sóre rĕsare care-ĭ împroșcă în față și seceră o parte din fugarĭ. Este anevoe de descris învălmășala ce produse în ómeniĭ stăpânireĭ acest atac neașteptat. Bieţiĭ arnăuțĭ ișĭ pierduse cu totul sărita, alergaŭ forfota de colo până colo, staŭ, țipaŭ, urlaŭ și ișĭ aruncaŭ armele în prăpastiĭ strigând aman ca să scape de nemilósa mórte, care-ĭ secera într'una despre miază-nópte, despre miază-zi, despre rĕsărit și despre apus fără să sĕ maĭ gândéscă d'a sĕ apĕra și d'a rĕspunde la foc prin foc. Numaĭ celor treĭ saŭ patru plăeșĭ românĭ nu le veniră să móră așa ca curcile în bătătură fără de apărare, și făcêndu-sĕ trâmbă împrejurul căpitanuluĭ de plaiŭ, care tremura maĭ dihaĭ ca toțĭ, sĕ puse spate în spate și începură să-șĭ descarce armele într'o dóră spre partea loculuĭ de unde eșea licărirea împușcăturilor ca sĕ móră încaĭ romănesce, adică cu arma în mână.

Lașul devine în primejdie către ceĭ maĭ slabĭ ca el, maĭ fără de îndurare de cât cel maĭ crud tiran. Pe când plăiașiĭ sĕ apăraŭ pe cum puteaŭ împrejurul căpitanuluĭ lor, arnăuțiĭ începură să blesteme și să'șĭ rĕsbune contra acelora ce-ĭ vârîse într'acea cursă. În furia esaltațiuneĭ lor înjurară pe țăranul, care-ĭ călăuzise și sĕ năpustiră spre vătaful scaunuluĭ ca să-l sacrifice și pe el mișelesciĭ lor furiĭ; acesta însă prinse de veste, sĕ înfurișă printre frunziș și iarbă și intră în tufișul întunecos, dar abia intră și sĕ simți apucat de o mână vigurósă și căḑu jos ucis de cuțitul luĭ Tunsu. Acesta fu primul sânge vĕrsat de mâna fostuluĭ paraclisier.

Cum îl simți cald pe mâna și fața sa și cum mirosi odorul luĭ, nările i-sĕ umflară, ochiĭ i-sĕ înflăcărară, fața i-sĕ aprinse și o beție nebună i-sĕ urcă în creerĭ. Niciĭ un obstacol, niciĭ o temere de primejdie nu maĭ putù să-l reție

în ascundĕtórea sa; sări ca un turbat cu câte un pistol în mână și cu un iatagan în dințĭ și după ce-șĭ descărcară armele în doĭ din ceĭ maĭ voinicĭ dușmanĭ, aruncară pistólele jos și începù să-și rotéscă teribilul iatagan în turma înfricoșată. Desperarea insuflă curagiŭ chiar poltronilor; arnăuțiĭ cum zăriră la lumina produsă de pistóle numaĭ un om repeḑindu-sĕ spre eĭ, năvăliră asupra-ĭ cu hangerele ca să-l facă praf și fărâme, dar în acea clipă eși din tóte părțile o liotă de umbre tot așa de înverșunate pe luptă ca și singurul adversar vĕḑut, și repeḑindu-sĕ spre dênșiĭ, ișĭ descărcară pistólele în spatele lor, și începură să-ĭ tae și să-ĭ zopăiască, făcêndu-ĭ să caḑă uniĭ peste alțiĭ mușcând în agonia morțiĭ iarba ce stropise cu sângele lor.

Tunsu vĕḑênd trâmbă de plăiașĭ, care încă sĕ luptaŭ în jurul cadavruluĭ căpitanuluĭ lor, care murise isbit în pept de un glonț, sĕ repeḑi de-odată spre eĭ, sĕ luptă singur cu cincĭ inșĭ și după o oră de luptă îĭ culcà pe toțĭ la pământ cu sabia sa cea scânteietóre, fiind cu toțiĭ de maĭ nainte ciuruițĭ de glónțe și slăbițĭ de obosélă.

După ce nu maĭ rĕmăsese nicĭ un dușman în viéță, Tunsu ḑise camaraḑilor sĕĭ:

— Aidețĭ în vale să ne spălăm de sânge, că până la ḑiŭă maĭ avem multe de făcut. Giambașiĭ sĕ coborîră în albia rîuluĭ prăpăstios și după ce sĕ spălară bine, sĕ numĕrară și sĕ cercetară: doĭ din eĭ lipseaŭ la numĕr; murise ucișĭ numaĭ de plăieșĭ și patru aveaŭ rănĭ de órecare gravitate. Tunsu sĕ alesese cu câte-va crestăturĭ la mânĭ și o sdrelitură de glonț la umĕrul stâng.

După aceia eșiră din matca rîuluĭ, sĕ urcară iarășĭ pe cósta, care servise de teatru al lupteĭ, făcură un foc mare, despuiară frumos pe ceĭ ucișĭ de tóte hainele, armele și sculele ce aveaŭ ca nisce hoțĭ de omenie ce eraŭ, îĭ aruncară înt'o prăpastie vecină, sĕ învestmêntară cu hainele lor, ișĭ încinse capetele cu turbane, și lăsându-șĭ acolo pus-

cile și armele lor, sĕ întrarmară cu armele stăpânireĭ și sĕ transformară astfel încât puteaĭ jura că aĭ a face cu ceĭ maĭ neaoșĭ arnăuțĭ. Tunsu sĕ schimbase în vătaf de plaiŭ și Tudor în căpitan de scaun.

După ce sĕ operă acéstă metamorfosă, noiĭ arnăuțĭ sĕ coborîră iarășĭ în valea cu caiĭ și ajungênd acolo pe când sĕ lumină de ḑiŭă, rîse puțin de comica primire ce le făcù Stanca și ceĭ doĭ băețandri. Aceștia cum iĭ vĕḑù, creḑură că vin spre eĭ nisce adevĕrațĭ arnăuțĭ și o tuliră d'a fuga spre gura vizuineĭ, năpustind și caĭ și tot. Tunsu și Tudor avură mare greutate până să-ĭ potoléscă.

După ce mâncară și sĕ ospĕtară, plănuiră modul prin care să iasă cu caĭ cu tot din visuină, fără a fi vătĕmațĭ de hăitașiĭ, care păḑeaŭ potecile, și cam pe înserat scóse pe rînd toțĭ caiĭ din vale prin vizuina sciută, încărcară pe spinarea lor tot ce aveaŭ acolo, o parte din eĭ încălecară peste acele lucrurĭ, și pe vre-o câțĭ-va iĭ legară cot la cot și puindu-ĭ la mijloc sĕ coborîră pe albia unuĭ părăiaș uscat până ce ajunse pe poteca bătătorită. Cortegiul astfel format, merse în sunetul balangelor dela gâturile cailor până ce eșiră în albia Prahoveĭ; ajungênd acolo sĕ vĕḑură întêmpinațĭ de o ceată de arnăuțĭ și țĕranĭ.

— Veste bună, băețĭ, le strigà Tunsu imitând într'un mod admirabil vocea rĕposatuluĭ vătaf, pe care-l auḑise vorbind la Breaza. Am pus mâna pe toțĭ hoțiĭ; cea maĭ mare parte din eĭ s'aŭ dus la dracul și ceĭ ce aŭ rĕmas, uite i-am legat cot la cot și-ĭ ducem cu caĭ cu tot la isprăvnicie.

— Să ne trăiască vătaful! strigară țăraniĭ aruncând de bucurie căciulele în sus.

— Ceĭ ce sunt păgubașĭ, adause vătaful adresându-sĕ cătră țĕranĭ, să méргă liniștițĭ pe la casele lor ca să-șĭ facă doveḑĭ în formă, și în ḑiua de sfântul Ilie să sĕ afle cu toțiĭ la isprăvnicia din Ploescĭ ca să-șĭ priméscă fie-care avutul sĕŭ. Rĕmânețĭ sănătoșĭ copiĭ, mergețĭ de vĕ odih-

nițĭ fără grije și pregătiți-vĕ de priveliștea ce avem să vĕ facem chiar aicĭ în drumul cel mare cu trupurile ăstor tâlharĭ. Voĭ arnăuțĭ maĭ păḑițĭ primprejur o ḑi două ca să vedețĭ, dacă a maĭ rĕmas vre-un fugar și apoĭ venițĭ cu veste în Ploeștĭ.

După aceste cuvinte vătaful dete pintenĭ caluluĭ urmat de aĭ sĕĭ printre șirurile de țĕranĭ și arnăuțĭ, care le strigă într'o voce:

— D-ḑeŭ să vĕ dea anĭ lungĭ și sănĕtate.

În ḑiŭa sfântuluĭ Ilie maĭ toțĭ țĕraniĭ plaiuluĭ Prahova intraŭ înghesuindu-sĕ în curtea isprăvniciei, ca să-șĭ priméscă caiĭ luațĭ dela hoțiĭ de caĭ, dar nu ḑăriră nicĭ o mârțógă, într'acel timp caiĭ sĕ vindeaŭ de către hoțĭ la bâlciul dela Câmpulung; Tunsul îĭ păcălise.

VI.

In ghiara haiducilor.

Bâlciul dela Sf. Ilie fusese norocos oneștilor giambașĭ; caiĭ fură vênduțĭ cu preț, părțile ce veniră fie-căruia fură destul de bunicele ca să pótă să sĕ lase de astă lucrativă meserie spre a sĕ apuca de alta maĭ puțin prigonită de plăeșĭ și arnăuțĭ și uniĭ din eĭ putură să sĕ facă ómenĭ oneștĭ.

Tunsu avù partea cea maĭ mare, din causă că toțĭ hoțiĭ de caĭ îĭ dădură câte ceva spre a-șĭ manifesta recunoscință, că i-a scăpat cu față curată, și după ce sĕ despărți de foștiĭ sĕĭ tovarășĭ de o ḑi, cu baniĭ luĭ și cu partea luĭ Tudor, deschise hanul dela Grozăvescĭ, jurându-sĕ d'a rĕmânea om onest până la mórte.

Zavera apucă pe Tunsu cârciumar și tot cârciumar îl lăsà; trecuse prin satul luĭ și zavragiĭ luĭ Olimpie, și panduriĭ luĭ Tudor Vladimirescu, și arnăuțiĭ luĭ bim-bașa Sava; maĭ cu seamă olteniĭ luĭ Tudor, cât stătură poposițĭ pe cósta Cotrocenilor, îĭ făceaŭ un aliș-veriș însemnat, dar de nicĭ uniĭ n'avù el să sĕ plângă că l'a înșelat, căcĭ era

om filotim și șmecher, scia cu șoșele cu momele să scótă banul din piatră seacă și să golescă pungile prin glume și îndatorirĭ.

Nicĭ Turciĭ care veniră după zavragiĭ nu sĕ purtară cu el maĭ neomenos, căcĭ și cu eĭ scia cum să sĕ pórte; într'un cuvênt era omul cel maĭ mulțumit de sórta luĭ, învêrtea comerțul cu noroc și pe ce punea mâna el, banĭ să făcea. Însă ce i-e scris omuluĭ pe frunte îĭ este pus; de sórta sa nu scapă muritorul de-ar fugi în cruciș și curmedĭș.

Tudor luĭ Tunsu nu-ĭ era de nicĭ o trébă; ăst munte de om era tembel și pace bună; pleca din sat și nu da prin el sĕptĕmânĭ întregĭ, și când vedea să trîntea în pat și ḑăcea pe cóste ḑile încheiate. Unde sĕ ducea? Ce făcea? nimenĭ nu scia, nicĭ măcar soră-sa Stanca; astfel că Tunsul era nevoit să-șĭ facă treburile singur singurel; ba să stea în prăvălie, ba să mérgă în oraș ca să cumpere cele trebuinciόse cișituluĭ, ba să colinde pe la dealurĭ spre a cumpĕra vinurĭ. Noroc că Stanca era muere vrednică ca și el și-ĭ ținea locul în cârciumă, când lipsea el.

Într'o ḑi fiind vinul pe sfêrșit, încălecă calul ce îșĭ cumpĕrase pentru strapațe și plecă spre Clejanĭ, unde vistierul Alecache Vilara, stăpânul moșieĭ, avea un deposit însemnat. Ajungênd acolo, alese vinurile care îĭ plăcù, le plăti, tocmi chirigiĭ și lăsându-le ca să i-le aducă, maĭ târḑiŭ plecă înapoĭ în aceiașĭ ḑi.

Ceĭ din Clejanĭ îĭ ḑise, ce e dreptul să mâe acolo nóptea și să plece diminéța căcĭ începuse a sĕ însera și pădurea dintre Babele și Gâșteștĭ, nu prea avea renume bun, dar el nu înțelese de cuvênt și plecà spuind că nu scie ce este frica.

Când ajunse în pădure sĕ înserase bine și când intrà într'însa era întunerec besnă. Vĕḑênd acea obscuritate maiestósă, acea boltă înaltă de copacĭ stufoșĭ și auḑind acel freamăt surd produs de fâșiitul frunzelor, simți că-ĭ trece

un fior rece prin inimă și fără să vrea scóse din cingătóre un pistol încărcat și-ĭ despiedecă cocoșul. Cu tóte acestea traversă pădurea întreagă fără să fie de nimenĭ supĕrat și coti spre podul dela Gâștescĭ cu inima ușurată. Dar când să dică Doamne ajută sĕ pomeni că es de sub pod doŭĕ matahale negre și pun mâna pe zabalele caluluĭ, în același timp alte doŭă matahale îl apuc de umere pe la spate și îĭ i-a hățurile din mână șoptindu-ĭ cu o voce amenințătóre:

— Să nu facĭ o mișcare c'atâta ți-e. Tunsul în loc d'a sĕ spăimênta ca orĭ-cine altul în fața unuĭ asemenea pericol și în loc d'așĭ perde cumpĕtul, rĕspunse cu sânge rece:

— Dar ce vrețĭ cu mine măĭ creștinilor?

— Ce să vrem? par'că tu nu înțelegĭ, dise unul din necunoscuțĭ; ia nu te maĭ face prost și dă chimiru'ncoa, dacă nu vreaĭ să-țĭ rĕmâe ósele aicĭ.

— Chimiru meŭ! strigà Tunsu cu vocea sa cea înfiorătóre, dar nu vedețĭ voĭ că nu sunt nicĭ boer nicĭ nefer?

— Ce ne pasă noŭă? dă glóba dacă vreaĭ să scapĭ cu dile.

— Glóbă eŭ? voă? să vede că nu mĕ cunóscețĭ! esclamă Tunsu cu dispreț.

— Ia să-l ducem la căpitanul că el póte l'o fi cunoscênd, dise unul din hoț pe care îl impresionase impunĕtórea voce a luĭ Tunsu.

— Să-l ducem, rĕspunse ceilalțĭ treĭ.

— Aide jupâne, vino după mine, adause cel dintêiŭ.

— Bucuros; cu ómenĭ de ispravă ca voĭ, merg și în fundul pămêntuluĭ, rĕspunse Tunsu, dând pintenĭ caluluĭ și luându-sĕ după hoț, spre a sĕ adênci din noŭ în pădure pe o potecă strîmtă și nebătătorită; ceilalțĭ hoțĭ mergeaŭ în urmă-ĭ. După-ce merse câtva, el dise fără a sĕ opri:

— Eŭ așĭ putea să mĕ scap de voĭ dacă aș vrea.

— Ce spuĭ? esclamà unul din hoțiĭ dinapoĭ, și cum aĭ putea să scapĭ?

— Prea lesne; v'așĭ păli peste ochĭ cu ăst biciŭ lung și gros fără să prindețĭ de veste; așĭ fluera odată scĭĭ colea haiducesce și fugaciul meŭ ar sbura ca o săgeată fără teamă de urmărire și pistólele vóstre, căcĭ amêndoĭ suntem dreșĭ, dar nu vreaŭ să fug.

— Dar bine cine eștĭ tu de ne vorbeștĭ așa fără de frică? întrebà al doilea hoț apropiindu-sĕ de el cu curiositate.

— O să afli când voiŭ da ochĭ cu căpitanul vostru, rĕspunse Tunsu fără turburare.

— Ciudat om! murmurà al treilea haiduc.

— E inimos ca cum ar fi un căpitan de haiducĭ, murmurà cel d'al doilea.

— Croitura și uitătura luĭ este leită de neaoșĭ haiduc, șopti cel dintêiŭ.

— Numaĭ vestitul Iancu Jianu era așa de netemător în fața primejdieĭ.

— O fi chiar el. O! d'am avea norocul ăsta, atuncĭ sciŭ că am avea căpitan cum sĕ cade, iar nu ca prostul de Sbanciog, care nu e vrednic să ne scóță din pădure, ca să furăm măcar o găină.

Astfel vorbind hoțiĭ, făcură pe Tunsu să treacă prin maĭ multe potecĭ și potecuțe întortochiate până ce ajunse într'un luminiș, unde maĭ mulțĭ indivizĭ staŭ rĕsturnațĭ pe iarbă în jurul unuĭ foc mare, fie-care alăturĭ de câte o armă. Până să ajungă acolo hoțiĭ, care duceaŭ pe Tunsu fluerară de maĭ multe orĭ, ca să dea de veste și avură onórea d'a fi întêmpinațĭ de însușĭ căpitanul.

Ast individ era urît ca pĕcatul, înfățișarea luĭ era sĕlbatică, ochiĭ roșițĭ, pĕrul neîngrijit, barba sbârlită și pe fața luĭ în locul inteligențeĭ, care e atât de necesară căpeteniеĭ unor asemenĭ ómenĭ, a căror armă e îndrăsnéla și dibăcia sĕ citea o stupiditate și o cruzime bestială.

— Eĭ, Paraipane, strigà el adresându-sĕ cătră călăuză, ce vênt te bate încoa? Ne aducĭ vre-un vênat grăscior?

— Sciĭ colea potrivit, rĕspunse Tunsu descălecând; bună séra căpitane.

— Bună să-ţĭ fie punga, rĕspunse căpitanul rĕstit; ia scóte ce aĭ în sîn maĭ curênd.

— Ce ḑiseşĭ să scot?

— Aceia ce aĭ pus.

— Pentru tine şi aĭ tĕĭ eŭ n'am pus nimica decât glónţele ăstor pistóle; dacă le vreţĭ, bucuros; rostind aceste cuvinte întinse spre eĭ cele doŭă pistóle ce avea înfipte în brîŭ, pe care hoţiĭ nu cuteḑase să le ia.

— Lasă pistólele jos, strigà căpitanul întinḑênd puşca spre Tunsu, că-ţĭ sbor creeriĭ pe pajişte.

— Ia să lăsăm glumele la o parte, rĕspunse Tunsu băgênd pistólele în brîŭ fără să sĕ uite la flinta căpitanuluĭ ce era întinsă spre el, şi daţi-mĭ maĭ iute ceva de mâncare şi de pilitură că mi-s'a făcut o fóme năprasnică.

— Sciĭ că eştĭ cam obrasnic fârtate! obiectà unul din hoţĭ uitându-sĕ la el cu mirare.

— O fi prietene, rĕspunse Ioniţă întinḑêndu-sĕ pe iarbă lângă haiducĭ, dar povestea vorbeĭ: Obrasnicul mănâncă prasnicul.

— Ia ascultă-mĕ, măĭ jupâne, ḑise căpitanul încrucişându-şĭ mânile pe pept şi uitându-sĕ la Tunsu cu un fel de mirare amestecată cu respect; cine eştĭ tu de te pofteştĭ la masă aşa fără de teamă şi te întindĭ fără sfială pe iarba nóstră şi lângă ómeniĭ meĭ?

— Cine sunt? sunt óspetele vostru pe care l'aţĭ găsit rătăcind prin pădure şi l'aţĭ adus aicĭ ca să-l găsduiţĭ până mâne.

— Culcă-te pe urechia aia! strigà Sbanciog rîḑênd cu un hohot sĕlbatic; ḑiŭa de mâne n'aĭ s'o maĭ veḑĭ tu.

— Dar de ce neiculiţă? întrebà Tunsu ridicându-sĕ într'o rînă şi sprijinindu-şĭ bărbia de mână.

— Pentru că astă puşcă, ăst cuţit şi ştreangul care e atêrnat de acel copaciŭ sĕ întrec, care maĭ de care să-ţĭ facă de petrecanie.

— Ce fel? aĭ vrea să mĕ omorĭ?

— Mĕ maĭ întrebĭ? astă păţitanie sĕ întêmplă tuturor acelor ce vĕd odată culcuşul meŭ.

— Mie n'are să mi-sĕ întêmple: rĕspunse Tunsu culcându-sĕ din noŭ.

— Şi de ce nu? întrebà hoţul, uitându-sĕ spre óspetele sĕŭ cu o mirare crescênd din minut în minut, care ajunsese până la admiraţiune.

— Pentru că aĭ face o nerodie mare, şi nu cred ca căpetenia unor ómenĭ aşa de ispravă să fie aşa de prost.

— Ia lămuresce-mĕ şi pe mine cum aş fi prost?

— Bucuros. Eŭ sunt hangiŭ dela Grozăveştĭ; tótă lumea scie că am plecat la Clejanĭ să aduc vinurĭ pentru cârciumă; ceĭ din Clejanĭ sciŭ asemenea că am plătit vinurile şi am plecat pe sub seară ca să mĕ întorc acasă. Indată ce vor vedea aĭ meĭ că nu mĕ întorc mâne, o să dea veste căpitanuluĭ de poteră, care de câtăva vreme a poposit la Prisicenĭ, póte pentru dragostea d-v.; căpitanul va ridica tóte satele dimprejur, căcĭ toţĭ ţĕraniĭ mĕ cunosc şi mĕ iubesc, vor cerceta prin tóte împrejurimile şi aflând dela butariĭ din Clejanĭ, care poimâne sosesc cu vinurile, că am plecat d'acolo şi m'aŭ petrecut până ce am întrat în pădure, vor pricepe că aci mĭ-aŭ rĕmas ósele şi sĕ vor pune să încunjóre şi să scotocéscă pădurea până ce vĕ va da de culcuş, când cu gândul n'aţĭ gândi.

— Hotărît, aşa o să sĕ întâmple! şopti un hoţ la urechia căpitanuluĭ.

— Ce tu îl cunoscĭ? întrebă acesta tot şoptind.

— Cum de nu? cine nu cunósce pe hangiul de la Grozăveştĭ?

— Atuncĭ ce să facem cu el? să-ĭ dăm drumul ca să ne dea de gât el însuşĭ?

— Să vě învěţ eŭ ce să faceţĭ cu mine, ḑise sculându-sě iar în sus Ioniţă, care avea urechĭ de cârpă; maĭ întâiŭ să mě ospătaţĭ frumos cum v'am zis maĭ adineaurĭ, după aceia să-mĭ aşterneţĭ colea pe iarbă o zeghe móle, pe urmă să mě lăsaţĭ în pace ca să dorm bine, să lăsaţĭ asemenea şi calul să-mĭ pască în voe şi mâine, când s'o crăpa de ziuă să mě deşteptaţĭ şi după ce mĭ-oţĭ ajuta să încalec să mě petreceţĭ până la podul Gâstescilor şi să'mĭ poftiţĭ drum bun fără a vě atinge de ceva al meŭ.

— Scĭĭ că te pricepĭ la sfaturĭ! esclamă căpitanul rîḑênd cam rînjind; şi ce am câştiga noĭ din tóte astea?

— Un prietin, nerodule, care are maĭ multă minte şi maĭ multă bărbăţie de cât voĭ toţĭ, care intră cu pieptul desfăcut în mijlocul vostru rîzênd de armele şi sělbătăcia vóstră şi care la vreme de primejdie v'ar fi de mare folos.

— Fără doar şi póte e Iancu Jianul, strigă unul din hoţĭ ne maĭ putêndu-şĭ stăpâni admiraţiunea.

— Trăiască Iancu Jianul, strigară ceĭ-lalţĭ hoţĭ aruncându-şĭ căciulile în sus şi înconjurând pe Tunsu din tóte părţile.

— Fraţilor, rěspunse Tunsul, nu voiŭ să vě minţ ca să scap de ghiarele vóstre; eŭ nu sunt Iancu Jianul şi n'am fost nicĭ o dată haiduc.

— E un şiret prefăcut, strigă căpitanul, un spion al vĕtafuluĭ de plasă; atârnaţi-ĭ ştréngul de gât şi faceţi-ĭ maĭ curênd de petrecanie.

Căpitanul sě grăbea, căcĭ vedea pămêntul fugind de sub piciórele luĭ şi ceata luĭ cam aplecându-sě spre partea prizonieruluĭ sěŭ.

— Dacă ast-fel este voinţa ta Sbanciog, ḑise Tunsu sculându-sě în picióre, facăţi-sě pe plac că sunt în puterea ta; iată gâtul meŭ, sugrumă-l, însă să sciţĭ băeţĭ, adaose adresându-sě către ceĭ-lalţĭ hoţĭ, căpitanul vě duce la peire; aide aruncaţi-mĭ ştréngul.

— Nu, acest om nu va muri, strigară toţĭ hoţiĭ ridicându-sě în picióre; îl luăm noĭ pe sémă.

— Asta nu e tréba vóstră, replică căpitanul cu vocea sa detunătóre, eŭ sunt căpitanul şi vĕ poruncesc ca să-l spânzuraţĭ.

— Maĭ lesne te vom spânzura pe tine de cât pe el, rĕspunse Paraipan, căcĭ destule boţoroage ne-aĭ adus pe cap fără de nicĭ un folos.

— Da, da; aide să'l spânzurăm, strigară haiduciĭ furioşĭ, repeḑindu-sĕ spre căpetenia lor.

Acum veni rêndul luĭ Tunsu ca să intre la mijloc spre a potoli pe revoltanţĭ şi să împace lucrurile.

— Ia ascultaţĭ, fraţilor, strigă el, eŭ nu voiŭ ca din pricina mea să sĕ facă cértă şi să vĕ stricaţĭ cu căpitanul vostru; dacă el sĕ teme de mine, atuncĭ legaţi-mĕ la ochĭ, scóteţi-mĕ din pădure pe unde veţĭ vrea şi daţi-mĭ drumul să mĕ duc acasă. Dacă voiŭ fi om de ispravă îmĭ vĕz de cale şi voĭ trăiţĭ în tihnă, iar dacă voiŭ fi un blestemat, o să aflaţĭ prin iscódele vóstre şi o să daţĭ dosul din pădure maĭ înainte d'a vĕ sosi din urmă potera, iar pe urmă voĭ care nu sunteţĭ haiducĭ de surda, veţĭ putea dóră pedepsi pe un călcător de jurămênt, căcĭ numaĭ munte cu munte nu sĕ întâlnesce.

— Aşa e, murmurară hoţiĭ, şi apoĭ începură sĕ vorbéscă încet între eĭ, ca cum s'ar fi consfătuit.

Intr'acel minut sĕ auḑi un galop de cal şi imediat sĕ ivi un haiduc viind către taberă în góna cea mare.

— Să fugim, strigă el abia respirând îndată ce sosi, suntem prinşĭ, potera ne-a înconjurat pădurea de toate părţile.

— Să ne luptăm până la unul şi să perim cu cinste, strigă căpitanul puind mâna pe flintă.

— Ba să scăpaţĭ cu toţiĭ ca nisce ómenĭ isteţĭ ce sunteţĭ, rĕspunse Tunsu aruncând spre haiducĭ strania sa căutătură, care uimea şi subjuga pe orĭ şi cine.

— Ce să facem? porunceşte, strigară haiduciĭ pe care acéstă veste neaşteptată îĭ uluise, de nu maĭ sciaŭ unde le

era capul, grupându-sĕ în jurul sĕŭ ca cum ar fi fost el căpitanul.

— Spune-ne ce aĭ vĕḑut? ḑise Tunsu adresându-sĕ cătră iscódă

— Eram de pândă în scorbura ulmuluĭ trăsnit din rĕscrucea ielelor, rĕspunse acesta, și îmĭ roteam privirea peste crângul din marginea drumuluĭ. Nu sĕ vedea nicĭ picior de om și nu sĕ auḑia nicĭ măcar un fâșiit de frunză; când deodată auḑiiŭ un sgomot de maĭ multe glasurĭ și vĕḑuiŭ pălcurĭ de ţăranĭ armaţĭ cu puscĭ de vênătóre și săcurĭ că sĕ întinde lanţ pe marginea pădureĭ curat ca la o vênătóre. Cu cât trecea vremea cu atât pălcurile sĕ înmulţia și lanţul sĕ lungia și trâmba de ómenĭ sĕ apropia de mine. — Eĭ acum s'a încheiat cu haiducii luĭ Sbanciog, ḑise unul din ţăranĭ, iată și potera luĭ Cârc-Serdar Panait. Intr'adevĕr vĕḑuiŭ viind o ceată mare de arnăuţĭ, care cum sosi, descălecà, sĕ întinse lanţ ca și hăitașiĭ, iar Cârc-Serdarul lor strigà: porniţĭ băeţĭ spre dreapta ca să ne împreunăm maĭ curênd cu ceĭ ce vin despre Clejanĭ și să nu ne scape hoţiĭ din ghiară. Îndată ce am auḑit această poruncă, m'am coborît după copaciŭ și am alergat să vĕ spuiŭ.

— Bine aĭ făcut, rĕspunse Tunsu cu sânge rece; ia ascultă căpitane aveţĭ p'aci vr'o tainiţă nesciută de nimenĭ?

— Avem, rĕspunse acesta posomorît.

— Aveţĭ și merinde în ea?

— Da.

— Pentru câte ḑile?

— Pentru vr'o opt ḑile.

— Nu scie nimenĭ afară din voĭ acea hrubă?

— Nimenĭ.

— Atuncĭ mergeţĭ de vĕ ascundeţĭ în ea și așteptaţĭ căcĭ eŭ o să viŭ să vĕ scap maĭ nainte d'a trece opt ḑile.

— Cu ce ne încredinţezĭ tu, că nu ne minţĭ?

— Dacă nicĭ acum nu aĭ încredere în mine, descărca-ţĭ pistolul în peptul meŭ și apoĭ fă ce te tae capul.

— Noĭ avem, avem, strigară haiducii din tóte părțile.

— Atuncĭ rĕmas bun și când vețĭ audi treĭ lătrăturĭ una după alta viind despre Gâștescĭ, să știțĭ că v'am scăpat.

VII.
Buțile cu vin.

Tunsu abia eși din pădure și numaĭ decât patru poterașĭ îĭ eși înainte și apucându-ĭ calul de căpăstru îl duse la cârciuma numită hanul Gășteștilor unde își aședase cuartirul general Cârc-Serdarul Panait.

— De unde viĭ? dise acesta rĕstit.

— Dela Clejanĭ, rĕspunse Tunsu scoțêndu-șĭ căciula.

— Și unde te ducĭ?

— Acasă la Grozăveștĭ.

— Cum te chiamă și ce meserie aĭ?

— Mĕ chiamă Ioniță Ardeleanu și sunt hangiŭ la Grozăvescĭ.

— Ce aĭ căutat la Clejanĭ?

— Am cumpĕrat vinurĭ pentru han.

— Și când aĭ plecat d'acolo?

— Cam pe la murgit.

— Și nu țĭ-a fost frică de trecĭ prin pădure?

— Mie frică, om în tótă firea?

— N'aĭ audit tu, că pădurea e plină de hoțĭ?

— Ba am audit cocóne, dar sciĭ și d-ta că tóte pădurile din țéra nóstră pórtă acest ponos.

— Când a-ĭ trecut prin pădure n'aĭ pățit nimic și nu ți-s'a întêmplat nimic?

— Nimic, slavă Domnuluĭ.

— Atuncĭ pentru ce aĭ întârdiat atâta vreme? dela murgit până acum un cias după miedul nopțiĭ?

— Să vedĭ cocóne cum s'a întêmplat pricina; eŭ nu sunt om din partea loculuĭ, ci despre munte de unde m'am scoborît numaĭ de vr'o doĭ anĭ ca să iaŭ hanul dela Grozăveștĭ în arêndă și nu prea cunosc decât numaĭ drumul cel

mare. Cum am întrat în pădure s'a făcut întunerec să-ţĭ daĭ cu degetele în ochĭ şi calul meŭ şĭ-a făcut nălucă de o buturugă neagră şi a luat'o rasna printre copacĭ şi a colindat cu mine tótă pădurea, fără să maĭ pot da de drumul mare. Dacă nu eraŭ ăştĭ ómenĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ de poteraşĭ, póte că m'apuca diŭa onănăind printre copacĭ.

— Cât aĭ rătăcit prin pădure n'aĭ dat tu de picior de hoţ?

— Să n'am parte de negoţul meŭ cocóne dacă am dat şi nu spuiŭ.

— Mĕ, tu eştĭ unul din hoţĭ.

— Eŭ hoţ! strigà Tunsu cu spaimă şi indignare; săracul de mine Dómne! de unde maĭ cădù pe mine şi astă năpaste?

— Tu eştĭ iscódă d'a hoţilor.

— Ia nu maĭ vorbi astfel cocóne, că e pĕcat de Dumnedeŭ; slavă Domnuluĭ, toţĭ Grozăvesciĭ mĕ cunósce, trămiteţi-mĕ cu cineva acasă la mine şi cercetaţĭ orĭ prin cine veţĭ voi. Eŭ cocóne sunt om cinstit şi cu dare de mână, îmĭ vĕd de negoţul meŭ şi nu am nicĭ un amestec cu derbedeĭ de codru.

— Bine, om vedea; puneţi-l la oprélă până mâne şi pădiţi-vĕ să nu vĕ scape, că vĕ împuşc.

A doŭa di Tunsu fù dus de însuşĭ locotenentul Cârc-Serdarul la Grozăveştĭ şi după ce sĕ încredinţà dela fruntaşiĭ satuluĭ că aceea ce a spus el era adevĕrat, îĭ dete drumul să-şĭ vadă de afacerĭ.

A treia di Tunsu sĕ presentà din noŭ înaintea Cârc-Serdaruluĭ Panait.

— Eĭ, ce maĭ caţĭ iarăşĭ p'aci? dise acesta rĕsucindu-şĭ lunga sa mustaţă.

— Să am iertăciune, cocóne rĕspunse hangiul sărutând póla haineĭ Cârc-Serdaruluĭ, am venit, să nu vĕ fie cu supĕrare, să vĕ cer doĭ poteraşĭ ca să mĕ însoţéscă păn'oĭ trece prin pădure şi să nu maĭ fiţĭ la bănuială că sunt în înţelegere cu niscaĭ hoţĭ.

— Ce iar trecĭ prin pădure? esclamà Panait înfiorându-sĕ.

— Dar de ce nu cocóne? Cu d-v. aci aprópe trec și la miedul nopțiĭ.

— Prea eștĭ îndrăsneț măĭ jupâne! ómeniĭ meĭ sunt poterașĭ armațĭ până în dințĭ și destul de numĕroșĭ și tot n'aŭ îndrăsnit să calce pădurea, ci m'aŭ silit să o încunjur numaĭ și să silesc pe hoțĭ să sĕ predea prin fóme.

— Vaĭ de mine! atuncĭ nicĭ unul n'o să vrea să vie cu mine.

— Hotărît!

— D'apoĭ ce să mĕ fac eŭ?

— De, sciŭ și eŭ? ce treabă aĭ dincolo de pădure?

— Voiŭ să mĕ reped până la Clejanĭ ca să vĕd pentru ce nu-mĭ maĭ vin buțile cu vin.

— De ce nu ocoleștĭ pădurea?

— Întârdied prea mult, cocóne, și mi-e teamă să nu mĕ duc eŭ pe-o parte și buțile să vie pe alta.

— Du-te singur dacă vreaĭ.

— Mĕ duc numaĭ să nu-mĭ maĭ aruncațĭ pe cap vre-un ponos.

— N'avea grije.

— Tunsu plecà singurel, trecù prin pădure fără să dea de puiŭ de om, eși dintr'însa și sĕ întâlni cu carĕle ceva maĭ încolo de Babe poposite lângă un hănuleț, după ce îmbucà ceva și sĕ maĭ odihni, plecà cu chirigiĭ cu toțĭ înapoĭ, trecù pădurea fără nicĭ un accident și când să trécă podul dela Gâșteștĭ, trosc să rupe o osie și butia cade d'a berbeleacul! Țĭ-era maĭ mare jalea să vedĭ disperarea bietuluĭ cărăuș, dar în curênd fù întrecută de cătrănirea ce cuprinse pe bietul hangiŭ.

Butia cădênd din car dincolo de pod merse d'a rostogolul până în bătătura hanuluĭ dela Gâșteștĭ și ajungênd acolo sĕ opri, dar în aceeiașĭ clipă trosc plesniră maĭ multe cercurĭ și vinul începù să curgă printre doage din tóte

părţile. Poteraşiĭ şi însuşĭ Cârc-Serdarul lor fură mişcaţĭ de astă nenorocire şi ca să scape încaĭ vinul, să nu fie înghiţit de lacomul pământ, alergară cu ce putură, ca să-l culeagă.

Era un spectal demn de vĕḑut! butia încunjurată de o mulţime de arnăuţĭ şi ţĕranĭ, vinul ţîşnea din tóte părţile în sute de şipote purpurine şi cădea aci într'o ólă, aci într'o doniţă, dincoa într'o tinichea şi dincolo în căciulĭ, pălăriĭ şi chiar fesurĭ. N'apuca să sĕ umple unul din improvisatele vase şi ḑece eraŭ la loc, n'apuca să goléscă unul vasul şi ḑece inşĭ sĕ îmbulḑiaŭ bătêndu-sĕ, care maĭ de care să aibă întâetate. Toţĭ beaŭ cu lăcomie şi toţĭ aleagaŭ îndată ce isprăveaŭ, ca iar să maĭ bea căcĭ setea la eĭ cu cât beaŭ cu atât sĕ împrospĕta. Insuşĭ Cârc-Serdarul bĕŭ vr'o ḑece bardace. Tunsu nu bea, dar sĕ plimba printre eĭ frângêndu-şĭ mânile de ciudă şi strigând:

— Beţĭ fraţilor, beţĭ ca sĕ nu se risipéscă de surda şi să fie încaĭ pomană părinţilor.

Poteraşiĭ beaŭ întrecându-sĕ cu ţĕraniĭ şi pe la soróce maĭ înghiţea şi câte o bucăţică de pastramă, care făcea parte din proviziunea lor, ca să li sĕ aţîţe pofta de ţucsuială. Într'o clipă vestea astuĭ buluc de băutură sĕ lăţi în tótă linia de pază şi setea îĭ făcu pe toţĭ să'şĭ uite datoria şi să sĕ grămădéscă în jurul buteĭ.

Într'o oră şi jumĕtate butea fu sleită, dar tot astă sórtă avu şi minţile acelor ce sĕ silise ca s'o sece. Pe sub séră nu maĭ remăsese unul sdravĕn, ci cu toţiĭ: Cârc-Serdar, poteraşĭ, hăitaşĭ, chirigiŭ, toţĭ ca unul zăceaŭ pe pajiştea verde adormiţĭ şi beţĭ morţĭ. După ce-ĭ vĕḑu ast-fel pe toţĭ ticluiţĭ, Tunsu remâind singur în minţile luĭ, intră în pădure şi adâncindu-sĕ în inima eĭ, în partea cea neumblată, începù sĕ latre ca cum ar fi fost leit o şarlă de stâne.

Peste un sfert de oră vĕḑù pe Sbanciog viind spre el şi uitându-sĕ în tóte părţile cu un ar sperios.

— Aide, eşiţĭ din scorbură, strigă Tunsu vĕḑêndu-l, adunaţi-vĕ tot ce aveţĭ şi pe cal că nu e vreme de perdut.

— Sĕ nu ne vindĭ Ioniță! strigă căpitanul tremurând.

— Tii! că pĕcat șĭ-a făcut cine te-a colăcit pe tine de căpitan, că, nu'țĭ cunoscĭ meseria nicĭ cât un ucenic! Un fruntaș de haiducĭ cu o ochire aruncată repede cunósce adevĕrul din minciună și merge drept înainte fără de șovăire.

— Ah! fiĭ tu căpitanul nostru, strigă Sbanciog cu entusiasm.

— De asta vom vorbi maĭ apoĭ; acum însă gătiți-vĕ de plecare și mie aduceți-mĭ câte-va maldăre de funiĭ și frânghiĭ dacă avețĭ, căcĭ vreaŭ să joc o păcălélă potereĭ.

Voia i sĕ făcu pe dată, haiduciĭ încălecară și sĕ încărcară cu tot ce aveaŭ, după aceia sĕ luară după Tunsu, și eșind la luminiș în dreptul hanuluĭ de la Gâștescĭ sĕ înfiorară vĕḑênd atâta lume trântită pe pajiște.

— N'avețĭ grije, le ḑise Tunsu, am lovit singur eŭ róta caruluĭ de marginea poduluĭ și am tăiat maĭ din vreme cercurile ca să pierḑ o bute întrégă de vin; dar uitați-vĕ în ce stare i-am adus, și lovind cu piciorul pe un poteraș îl dete d'a rostogolul ca pe un corp neînsuflețit, fără ca acesta să sĕ deștepte. Iată pentru ce mi-am perdut eŭ cel maĭ bun vin ce aveam. Ajutați-mĭ acum sĕ fac ce am de gând.

Zicênd aceste cuvinte sĕ puse de legă cobză, ajutat de haiducĭ pe poterașĭ, pe țĕranĭ, pe chirigiĭ și până pe Cârc-Serdarul Panait, și neajungênd frînghiile îĭ legară fedeleș cu propriele lor turbane, le luă apoĭ armele și toțĭ baniĭ ce aveaŭ asupră-le și după ce termină le zise:

— Legați-mĕ acum și pe mine, pungășiți-mĕ bine și pe mine ca să nu-ĭ fac să mĕ bănuiască, și pe urmă duceți-vĕ de mĕ așteptațĭ în pădurea de la Mernaniĭ, că vĕ sosesc din urmă peste treĭ ḑile.

Hoțiĭ sĕ supuseseră.

A doua ḑi fu mare rîs și mare jale în lunca Gâștescilor; Tunsu vĕḑêndu-sĕ legat cobză și cu chimirul gol, fu p'aci să'șĭ facă séma singur, iar Cârc-Serdarul în loc de-a plânge, începù să rîḑă și sĕ strige:

— Ama ciapcânĭ!

VIII.
Tunsu căpitan de haiducĭ.

Când sĕ întórse Tunsu acasă dări, pe prispa hanuluĭ pe Tudor, care nu dăduse pe la han de sĕptĕmânĭ întregĭ; acesta cum îl vĕdù îĭ sări de gât şi îĭ dise:

— Vin să te strîng în braţe, că tu eştĭ fratele şi mântuitorul nostru.

Vĕdênd mirarea ce cuprinse pe Ioniţă când audi vorbele cumnatuluĭ sĕŭ Tudor, adaose:

— Eram în mijlocul lor cu chipul schimbat, ca să nu mĕ cunoscĭ; eŭ le-am vestit c'o să trecĭ p'acolo, eŭ i-am pus să te prindă şi fără scirea luĭ Sbanciog care e o vacă încălţată, eŭ te-am lăudat înaintea lor şi i-am adus în stare să sĕ rĕsvrătéscă împotriva luĭ. După îndemnul meŭ ţĭ-a dat drumul şi prin graiul meŭ, am sĕmênat în inima lor nădejdea c'o să-ĭ mântuescĭ. I-aĭ mântuit, m'aĭ scăpat şi pe mine şi pe eĭ, eĭ nădăjduesc în tine ca în Dumnedeŭ, i-aĭ făcut chiar să nădăjduiască că veĭ primi a fi căpetenia lor; nu te codi dar, du-te fiĭ căpitanul lor şi eŭ rĕmâiŭ aicĭ şi-ţĭ făgăduesc, că mĕ voiŭ face om harnic astfel, ca negoţul tĕŭ să nu tânjéscă.

Stanca, care asculta la uşe, întrà înăuntru şi încolăcindu-ĭ albele şi rotundele sale braţe după gâtul luĭ Tunsu, îĭ dise cu o voce gingaşe:

— Ioniţă, ascultă pe fratele meŭ, du-te în codru şi fi tu căpitan de haiducĭ, căcĭ scrisa ta e: să fi mare şi puternic.

Tunsu primi, sĕ duse în pădurea Mernaniilor, lăsà veste în sat, că pleacă în ţeară ca să strângă bucate şi să învêrtéscă negoţul de grânar şi peste un an îşĭ făcù un renume atât de însemnat, încât tóte buzele veneticilor îl pronunţa cu gróză şi toţĭ bogaţiĭ tremuraŭ când sĕ gândeaŭ la el. În ăst interval de timp venise de maĭ multe orĭ în sat la Grozăveştĭ ca să îşĭ vadă de afacerĭ, carĭ mergeaŭ de minune, şi fù fórte mulţumit când sĕ încredinţà,

că consătenii săi, cari audise de îngrozitorul Tunsu, nici nu bănuiaŭ că chir Ioniță Ardeleanu, acel hangiŭ glumeț și sfiicios, era însuși redutabilul căpitan.

Stanca nu fusese de loc greșită în aprecierile sale; Tunsu eși tocmai cum prevĕduse ea: brav, cutezător mai mult decât toți căpitanii câți aŭ haiducit până la dênsul, dibaciŭ, viclean și prevĕdĕtor. Toți, chiar victimile lui, sĕ miraŭ de curagiul sĕŭ și admiraŭ dibăcia cu care își esercita meseria. El mai nici odată nu omora și fórte rar eșia la drumul mare în capul cetei sale. Iată cum haiducea el:

Într'o di pe când sta în tinda hrubei sale din pădurea Babelor, în care sĕ mutase cu ceata sa de câtăva vreme, fiindu-i locul mai comod pentru operațiuni, tocmai în momentul în care recita încetinel o bucată de psaltichie, sĕ apropià de el una din iscóde și-i dise:

— Căpitane, o gâscă de jumulit.

— Ce fel de gâscă? întrebà el fără a sĕ deranja.

— Un cochinț de arêndaș încărcat cu o tăgârță plină numai cu icosari de aur.

— Unde e?

— Acum e la Vadulat, vĕru-meŭ care e argat la han veni într'o fugă să-mi spue că peste un cias o să treacă prin astă pădure.

— Bine, lasă-l să treacă că mĕ duc eŭ să mĕ înțeleg cu el.

— Să ne pregătim și noi căpitane?

— Voi? și pentru ce?

— Ca să-l călcăm când o întra în pădure.

Tot proști sunteți măre! Tot nu v'a întrat în cap că aveți de căpitan pe Tunsu, care scie cum trebue să haiducéscă? Dacă l'am călca aici în pădure, cum dici tu, facem iarăș pădurea cu ponos ca pe vremea lui Sbanciog de nu mai trece nimeni prin ea; atunci de unde ghelilurí? Aido du-te încolo la locul tĕŭ, că Tunsu n'are nevoe de mulțime ca să sĕ mĕsóre cu un singur om.

Dicênd aceste cuvinte lăsă psaltichia jos, întră în cămara sa și după un cuart de oră eși din tainiță un chochinț ca toțĭ arêndașiĭ după acele vremurĭ, care după ce băgă două pistóle în buzunarele antiriuluĭ, încălecă pe calul căpitanuluĭ și eșind în drumul mare îĭ dete călcâe și într'o clipă fù în marginea pădureĭ despre Babe; nevĕdênd pe nimenĭ în drumul mare, întră în cârciuma hanuluĭ, care era ținută de unul din ómeniĭ luĭ Tunsu și sĕ puse la o masă în mână cu o bărdacă cu vin. După ce stătù acolo un cescuț, plăti cinstit și eși în drumul mare tocmaĭ când întra în pădure un alt grec ceva maĭ cărunt ca dênsul.

— Calimerasis, dise el în grecesce, apropiindu-sĕ de drumeț și salutându-l din cap.

— Dulunsus, rĕspunse acesta tot în grecesce întorcêndu-ĭ salutul.

— Ascultă adelfos, bun să fie drumul acesta, séŭ iarășĭ am rătăcit?

— Dar unde mergĭ D-ta? întrebă grecul.

— La Bucurescĭ.

— Atuncĭ mergĭ înainte.

— Filotothérisas, dar d-ta unde te ducĭ?

— Tot la Bucurescĭ.

— Atuncĭ dacă nu țĭ-e cu supĕrare să mergem împreună ca să ne trécă de urît.

— Bucuros, dar ce meserie învêrtescĭ d-ta?

— Eŭ sunt arêndaș; dar d-ta?

— Tot arêndaș.

— Atuncĭ suntem într'adevĕr frațĭ; póte că și d-ta mergĭ ca și mine să ducĭ câștiul moșieĭ ciocoiuluĭ, care mănâncă galbenĭ cu lingura pe saltea.

— Aŭ ghicit, rĕspunse grecul oftând.

— S'a scumpit și pe la dumneavóstră moșiile ca pe la noĭ.

— Ah! da frate, s'aŭ îndoit și țĕraniĭ s'aŭ zurbăluit de nu maĭ poțĭ face cu eĭ nimic, maĭ cu sémă dela venirea domnuluĭ pămêntean! Ba să le daĭ pogóne legiuite, ba să nu le iaĭ decât din 10 una, ba să-țĭ facă numaĭ treĭ dile